

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

POLITIKOS IR MEDIJŲ STUDIJŲ PROGRAMA

EDMUNDAS JURKAITIS

II kurso studentas

PROTESTO INTERNETINIAI MEMAI LIETUVOJE. KRITINĖ DISKURSO ANALIZĖ

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas: dr. Nerijus Maliukevičius

Vilnius, 2022 m.

MAGISTRO DARBO PRIEŠLAPIS

Magistro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....

(data)

.....

(v., pavardė)

.....

(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....

(data) (Gynimo komisijos sekretorės parašas)

Magistro darbo recenzentas:

.....

(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas:

Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas magistro darbas „Protesto internetiniai memai Lietuvoje. Kritisė diskurso analizė“ yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Edmundas Jurkaitis

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Jurkaitis E., Protesto internetiniai memai Lietuvoje. Kritinė diskurso analizė: politikos ir medijų specialybės magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas N. Maliukevičius. – 2022 m. 70 p.

Reikšminiai žodžiai: Protestas Lietuvoje, internetiniai memai Lietuvoje, viešojo erdvė, politinė komunikacija, delegitimizacija, politinis veikėjas, humoras, kritinė diskurso analizė, intertekstualumas, virusiškumas, turinys, forma, pozicija

Šiame darbe analizuojami internetiniai protesto ir kontrprotesto memai Lietuvoje

Teorinėje darbo dalyje siekiama kritiškai įvertinti internetinio memo fenomeną, siekiama išnagrinėti jo vietą protesto ir politinėje komunikacijoje. Bandoma apibrėžti internetinio memo sampratą ir pažymėti svarbiausius jo savybes, tokias kaip turinį, formą ir poziciją, taip pat bandoma įvertinti internetinio memo efektyvios sklaidos faktorius, tokius kaip humoras, intertekstualumas ir virusiškumas. Bandoma išnagrinėti internetinių memų įtaką politiniam diskursui, protesto organizavimui, mobilizacijai ir tapatybės formavimui.

Apibrėžiama kritinės diskurso analizės metodinė prieiga, kuri leis ištirti protesto internetinius memus Lietuvoje. Tiriamoje dalyje tiriami įvairūs politinių veikėjų, protesto lyderių internetinių memų atvejai, taip pat nagrinėjami LGBT bendruomenės kritikos ir palaikymo internetiniai memai. Analizuojami dezinformuojantys, mobilizuojantys ir humoristiniai internetiniai memai, kuriuos sukuria tiek protestuotojų, tiek protesto kritikų grupės, kuriuos skleidžia savo viešojoje erdvėje.

Išvadose atskleidžiama, jog tiek protesto, tiek kontrprotesto atstovai kuria internetinius memus, kurie siekia delegitimizuoti. Protestuotojai taikiniu pasirenka politinius veikėjus, kurie bando kurti COVID-19 viruso valdymo priemones, taip pat bandoma delegitimizuoti LGBT bendruomenę. Internetiniai memai protestuotojų gretose gali būti skiriami mobilizacijai ir dezinformacijos sklaidai. Protesto kritikai bando delegitimizuoti protestų organizatorius, protestuotojų tikslus ir tapatybę, dažnai bandoma pašiepti ir ironiškai pažvelgti į protestuotojų veiklą.

TURINYS

ĮVADAS.....	6
1. ŠIUOLAIKINĖ PROTESTŲ POLITINĖ KOMUNIKACIJA.....	8
2. INTERNETINIO MEMO SAMPRATA.....	13
2.1. Sąvokos „memas“ atsiradimas ir reikšmė	13
2.2. Internetinio memo konceptas	15
2.3. Humoro, intertekstualumo ir virusinės savybės internetiniuose memuose	18
3. INTERNETINIAI PROTESTO MEMAI.....	21
3.1. Protesto memų atvejų analizė akademinėje literatūroje.....	23
4. PROTESTO INTERNETINIŲ MEMŲ LIETUVOJE ANALIZĖ.....	29
4.1. Metodologija.....	29
4.2. Duomenų rinkimas	32
4.3. Duomenų analizė.....	36
4.3.1. Protesto lyderių ir politikų internetiniai memai	37
4.3.2. LGBT bendruomenės internetiniai memai.....	49
4.3.3. Informacinio saugumo ir dezinformuojantys internetiniai memai	51
4.3.4. Protestą mobilizuojantys internetiniai memai	54
4.3.5. Humoristiniai, ironiški ir įžeidžiantys internetiniai memai	56
IŠVADOS.....	60
LITERATŪROS SĄRAŠAS	63
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS.....	67
SUMMARY.....	70

IVADAS

Skaitmeninės technologijos ir socialiniai tinklai leidžia kiekvienam individui veikti bendroje medijų aplinkoje – ir šie individo veiksmai socialinėje erdvėje gali pasiekti plačią auditoriją. Interneto memai šiame darbe yra suvokiami kaip viena iš medijų turinio formų, kurie gali turėti poveikį tiems, kurie į juos žiūri. Nors memai atrodo humoristiniai, lengvabūdiški, tačiau verta pabrėžti, jog sukurti internetiniai memai dažnai pašiepia, parodijuoja politikus, lyderius ar kitus asmenis, svarbu paminėti, jog internetinių memų pagalba galime atkreipti dėmesį į svarbią ir aktualią problemą. Internetiniai memai yra sėkmingi ne tik dėl humoristinio pobūdžio, bet ir dėl to, kad yra intertekstualūs, dažnai jie įgauna virusinių savybių, nes stipriai paveikia žiūrovo emocijas. Remiantis Limor Shifman, Ryan M. Milner, Heidi E. Huntington, Andrew S. Ross ir Damian J. Rivers ir kt. mokslininkų tyrimais, individai naudoja memus, jog prisidėtų prie viešų pokalbių apie juos supančius aktualius politinius įvykius ar problemas. Į internetinius memus galime žiūrėti, kaip į socialinės kritikos fenomeną. Internetiniai memai buvo ir yra naudojami politinėse kampanijose, per jų sklaidą vyksta politinė komunikacija, pilietinis dalyvavimas, taip pat internetiniai memai naudojami dezinformacijos sklaidai, protestų organizavimui, protestuotojų mobilizacijai, internetinių memų dėka protestuotojai stengiasi delegitimizuoti politinius veikėjus ar organizacijas, o asmenys, kurie nepalaiko protestų siekia pašiepti protestuotojus ar delegitimizuoti juos.

Asmenys internetiniais memais dalinasi viešojoje erdvėje. Viešosios erdvės sampratą sugalvojo Jürgen Habermas, kuriam tai yra lyg komunikacinių veiksnių forumas, kuriame turėtų vykti racionalios diskusijos ir sutarimas tarp piliečių. Pasak Habermas, viešoji erdvė neegzistuoja formalioje struktūroje, o veikiau yra neformalus piliečių, suvokiančių save kaip visuomenę, tinklas. Šiame tyrime svarbi reprezentacijos teorija, kurią sukūrė Stuart Hall, kuris sako, jog prasmė yra socialiai sukonstruota, todėl tam pačiam memui galima priskirti skirtingas prasmes. Kalba, tekstas ar tas pats memas ir jų analizė gali duoti skirtingų rezultatų, priklausomai nuo individo, žiūrinčio į memą, vertybių įvairovės ir sociokultūrinės erdvės, kurioje individas egzistuoja.

Šio magistro darbo **objektas** yra protestų palaikantys ir protestą kritikuojantys internetiniai memai, kurie pasirodė tarp 2021 m. gegužės 5 d. ir 2021 m. rugsėjo 15 d. Per šį laikotarpį Lietuvoje įvyko penki reikšmingi protestai: Didysis šeimų maršas, mitingas prie Seimo, kuris vėliau transformavosi į riaušes, mitingas Katedros aikštėje, LGBT bendruomenės eitynės Kaune Laisvės alėjoje. Įvardinti protestai, išskyrus LGBT bendruomenės eitynes, buvo organizuojami dėl tradicinės šeimos vertybių, buvo pasisakoma prieš LGBT bendruomenės teises, buvo išreikštas protestas prieš Vyriausybės ministrus, seimo narius, dėl netinkamo COVID-19 viruso valdymo priemonių, buvo pasisakoma prieš galimybių pasą ir privalomąją vakcinaciją. LGBT bendruomenės eitynės vyko

išreiškiant solidarumą LGBT asmenims ir norint atkreipti dėmesį į šių asmenų teises. Efektyvių memų kūrimas seka šiuolaikinių įvykių bangas, internetiniai memai dažnai atspindi 24 valandų naujienų ciklą, dėl šios priežasties atsirado daugybė interneto memų, kurie kritikuoja protestą, tačiau reikia nepamiršti, jog politiniai memai taipogi buvo kuriami norint mobilizuoti protestuotojus.

Šiame darbe keliami **problema** - kaip šiuolaikiniai protesto judėjimai Lietuvoje pasitelkdami naujas socialines medijas naudoja internetinius memus protesto komunikacijoje

Tyrinėti internetinius memus šiuolaikiniame pasaulyje yra **aktualu**, nes remdamiesi Shifman, Milner, Huntington, Ross ir Rivers bei kt. mokslininkų atliktais tyrimais, galime pamatyti, kad internetiniai memai įsilieja į viešąją erdvę, daro didžiulę įtaką politinėms kampanijoms, tai tampa priemone išreikšti savo požiūrį ne tik apie politiką, bet ir apie bet kokį veiksma, įvykį ar naujieną. Internetiniai memai jų kūrėjams tampa būdu formuoti savo tapatybę ir ją sugretinti su kitais viešosios erdvės dalyviais. Pasak mokslininkų, internetinių memų kultūra tik didės ir plėsis, nes internetiniai memai padarė įtaką tokiems judėjimams, kaip Arabų pavasaris, „Occupy Wall Street“ ar „Black Lives Matter“, dėl šios priežasties svarbu panagrinėti lietuviškus internetinius memus ir kokius diskursus jie deklaruoja protesto metu.

Darbo tikslas – išanalizuoti kaip Lietuvoje naudojami internetiniai memai šiuolaikinių protestų ir kontrprotestų komunikacijoje.

Darbo uždaviniai: 1. Suformuluoti internetinių memų analizės teorinę prieigą, kuri padės suprasti internetinius memus protestų komunikacijoje;

2. Kitiškai įvertinti internetinių memų politinės ir protestų komunikacijos atvejus;

3. Suformuoti metodologiją tinkamą ištirti lietuviškus protesto ir kontrprotesto internetinius memus;

4. Ištirti lietuviškus internetinius protestų ir kontrprotestų memus.

Ginamieji teiginiai : 1. Tiek protestų ir kontrprotestų memuose dominuoja delegitimizacijos internetiniai memai.

2. Internetiniuose protesto memuose dominuoja dezinformuojanti informacija

Darbo uždavinius atlikti padės kritinės diskurso analizės **metodas**. Kritinė diskurso analizė suteikia daug metodinių priemonių. Norman Fairclough akcentuoja platesnę socialinę praktiką, padeda įvesti kontekstą į tyrimus makrolygmeniu. Martin Reissigl ir Ruth Wodak strategijos atskleidžia, kaip mikrolygio tekstai buvo naudojami makrolygmens diskursams tirti. O Teun. A. Van Dijk kalbinės strategijos orientuojasi į teksto komponavimo mikrolygmenį. Visos šios strategijos tinkamos kultūrinio dalyvavimo vertinimui analizuojant internetinius memus. Internetinius memus padeda tirti multimodalumas, kurį pateikė mokslininkai Gunther Kress ir Theo Van Leeuwen. Pasak jų, reikėtų atsižvelgti į tris vaizdų aspektus - reprezentacines, kompozicines ir tarpasmenines metafunkcijas.

1. ŠIUOLAIKINĖ PROTESTŲ POLITINĖ KOMUNIKACIJA

Politikos mokslų atstovai Gabriel Almond ir Bingham Powell apibrėžė politikos komunikaciją kaip politinės sistemos funkciją. Mokslininkai teigia, kad norint suvokti, kaip veikia politinė sistema, naudinga analizuoti ne tik politines institucijas ar politikos veikėjus ar jų struktūras, tačiau naudinga sužinoti, kokias funkcijas jos atlieka.¹ Almond ir Powell politikos procesą suprato kaip įeigos ir išeigos modelį. Įeiga susideda iš aplinkos, pačios politinės sistemos vidaus, jų virsmo sistemos viduje ir pavertimo išeiga, kuri patenka atgal į aplinką, kuri keičiasi, duoda atgalinį ryšį, taip paveikianti pačią politinę sistemą. Pavyzdžiui, į politinę sistemą iš visuomenės aplinkos patenka tam tikri reikalavimai, kurie gali būti susiję su visuomenės poreikiais. Politinės sistemos viduje šiuos visuomenės diktuojamus poreikius įgyvendinti turi tam tikros veikėjų grupės, šios veikėjų grupės atlieka įvairias funkcijas, užtikrinančias politikos proceso vyksmą ir sistemos stabilumą.

Mokslininkai Almond ir Powell išskyrė politinių sistemų funkcijas²:

- 1) politinio sutelkimo – politinėje sistemoje veiksmas atlikti reikalingi atstovai;
- 2) politinės socializacijos – politinėje sistemoje reikalinga išlaikyti stabilumą, todėl formuojamos vertybės, įsitikinimai ir požiūriai;
- 3) politinės komunikacijos – politinės informacijos perdavimas piliečiams;
- 4) interesų (problemų) išreiškimo – keliami ir išreiškiami reikalavimai politinei sistemai, formuluojamos problemos ir klausimai, kuriuos reikia spręsti;
- 5) interesų sukaupimo – sukaupiami interesai į alternatyvias grupes;
- 6) politikos vykdymo – kai alternatyvios grupės ir reikalavimai paverčiami į valdančiųjų politinius sprendimus;
- 7) politikos įgyvendinimo – politiniai sprendimai įgyvendinami.

Politinis susitelkimas, politinė socializacija ir politinė komunikacija visai politinei sistemai padeda sėkmingai funkcionuoti. Likusios funkcijos sudaro politikos procesą, iš kurių atsiranda išeinantys sprendimai ir formuluojami nauji uždaviniai visai politinei sistemai.

Nereikia pamiršti, kad politinėje sistemoje funkcionuoja politikos veikėjai: politinės partijos ir interesų grupės, kurios gina ir perduoda visuomenės interesus. Sprendimų priėmimo struktūroje egzistuoja įstatymų leidyba, vykdomoji ir teisminė valdžios, kurios atsakingos, jog visuomenės skleidžiami interesai virstų sprendimais ir būtų kokybiškai įgyvendinti.

¹ Gabriel Almond ir Bingham Powell. *Comparative politics: A developmental approach.* (Boston: Little Brown. 1966.) 18-25 psl.

² Ibid, 18-25 psl.

Mokslininkai Almond ir Powell kaip vieną reikšmingiausių politinės sistemos veikėjų išskyrė žiniasklaidą, kuri ypač svarbi dviejose politinėse funkcijose: politikos komunikacijos ir socializacijos.³ Žvelgiant iš normatyvinės demokratijos teorijos perspektyvos, žiniasklaida politinėje sistemoje yra grandis, jungianti visuomenę su politikais, sprendimų priėmėjais, užtikrina informacijos ir komunikacijos kaitą tarpusavyje. Visuomenė per žiniasklaidą gauna atrinktas, žurnalistų patikrintas reikšmingas politines naujienas ir informaciją. Politikai, sprendimų priėmėjai ir vykdytojai atlieka žiniasklaidos skleidžiamos informacijos apžvalgą, kuria naudodamiesi gauna atgalinį ryšį iš visuomenės. Remiantis Almond ir Powell galima manyti, kad žiniasklaida tampa svarbiu politikos proceso veikėju šiuolaikinėse demokratijose.

Remiantis Bielinio politinė komunikacija atlieka nemažai funkcijų svarbių politiniams procesams⁴:

- 1) integruoja visuomenėje iškeltas temas, kurios tampa politinių diskusijų objektu, politinės sistemos veikėjai temas atrinkinėja, skirsto pagal svarbumą ir pašalina, jei to jiems reikia;
- 2) per politinę komunikaciją identifikuojamos naujos problemos;
- 3) naujos problemos įtraukiamos į politines diskusijas ir į politinę darbotvarkę;
- 4) išskiria temas, nustojusias būti diskusijų ar konflikto objektu, ir aptaria tas, dėl kurių jau susitarta.

Anot Brian McNair, politikos komunikacijos esmę apima trys elementai: kas (veikėjai), kaip (kokiais veiksmais, būdais, kokių aplinkos poveikių apsuptyje) ir ką (informacija) perduoda.⁵ Žvelgiant į politikos sistemos veikėjus, t. y. žiniasklaidą, politikos veikėjus ir visuomenę, galima numanyti, kad kiekvieną dalyvį veikia skirtingi interesai, turima kitokias nuostatas, tikslus.

Politikos komunikacijos funkcija tiesiogiai siejasi su politinės viešosios erdvės sąvoka. Egzistuoja viešosios erdvės sąvokos sąryšis su esminiais demokratinio politinio proceso kriterijais, tokiais kaip pilietinės visuomenės įtraukimas į politikos procesą.

Jeigu plačiau panagrinėtume viešosios erdvės teoriją, ją sukūrė neomarksistas, Frankfurto mokyklos atstovas Jürgen Habermas. Šioje normatyvinėje teorijoje atskleidžiama, kaip idealiu atveju turi veikti ir funkcionuoti visuomenė. Žvelgiant konkrečiau, viešoji erdvė yra lyg komunikacinių veiksmų forumas, kuriame turėtų vykti racionalios diskusijos ir sutarimas tarp piliečių. Pasak Habermas, viešoji erdvė neegzistuoja formalioje struktūroje, o veikia yra neformalus piliečių, suvokiančių save kaip visuomenę, tinklas.⁶

³ Ibid 18-25 psl.

⁴ Lauras Bielinis, *Visuomenė, valdžia ir žiniasklaida: prieštaringa komunikacinė simbiozė* (Vilnius: Eurigmas. 2005 m.)

⁵ Brian McNair *An introduction to political communication* (2nd ed., p. xvi). (Routledge. 1999 m.)

⁶ Jürgen Habermas. *The structural transformation of the public sphere: An inquiry into a category of bourgeois society*. (MIT press, 1991) 141-175 p.

Anot Habermas, viešojo sfera turi „visiškai nepaisyti statuso“, dalytis „bendro intereso sritimi“, kuri buvo visuomenės kritinio dėmesio objektas, ir būti įtraukianti – „visi turi turėti galimybę dalyvauti“⁷. Su šiomis savybėmis viešosios sferos laikinai išlaisvino asmenį iš dominuojančios kapitalistinės ekonomikos įtakos ir bažnyčios bei valstybės valdančiųjų jėgų.

Interneto atsiradimas paskatino iš naujo susidomėti šia teorija, nes internetas siūlo naujas piliečių sąveikos galimybes, žymiai daugiau nei tradicinės žiniasklaidos priemonės. Viešojo sfera buvo idealus evoliucinis tikslas tiek kultūrai, tiek politikai, nes istoriškai joje diskusijos ir kritinė nuomonė buvo panaudota siekiant padidinti individo autonomiją, demokratizuoti visuomenę ir pagerinti intelektualinės minties kokybę.⁸

Viešojoje erdvėje vyksta politiniai pokalbiai, į kuriuos gali būti įterpiami internetiniai memai. Ribos tarp privačių ir viešųjų erdvių ir pokalbių gali būti neryškios, kai kalbama apie politinį pokalbį. Vienas pokalbis gali apimti įvairias temas, kai kurios iš jų yra politinio pobūdžio, o kai kurios – ne. Konceptija, kuria bandoma sujungti šiuos skirtumus tarp privataus ir viešo, svarstymo ir pokalbio bei dalyvavimo ir diskurso, yra kasdienio pokalbio klausimas. Kasdienis politinis pokalbis yra netikslus, neformalus, atsitiktinis ir spontaniškas, kurį savanoriškai vykdo laisvi piliečiai, nevaržomi formalių procedūrinių taisyklių ir iš anksto nustatytos darbotvarkės.

Svarbu paminėti, jog laikui bėgant politinė komunikacija viešojoje erdvėje keitėsi dėl naujų technologijų atsiradimo. Politinės komunikacijos raidą galime apibrėžti trimis etapais⁹. Pirmajame etape dominavo politinės partijos, žmonės segmentavosi pagal politinę ideologiją, vėliau, atsiradus masinėms komunikacijos priemonėms, iš asmeninės komunikacijos buvo pereinama į transliuojamąją komunikaciją, o, atsiradus socialiniams tinklams ir internetui, vėl buvo grįžtama į asmeninę komunikaciją.

Svarbu išskirti politinę komunikaciją, kuri skleidžiama humoro ar satyros pagalba. Remiantis Jody Baumgartner galima teigti, jog individai vis dažniau žiūri įvairių pramoginių turinį, norėdami gauti informacijos, kuri nebūtinai susijusi su pačia pramoga.¹⁰ Analizuojant Geoffrey Baym ši naujienų ir pramogų susiliejimą apibūdina kaip diskursyvią integraciją – tai tampa būdu kalbėti apie pasaulį, sužinoti daugiau apie pasaulį ir kaip veikti jame.¹¹ Tiriant internetinius memus svarbu atsižvelgti į politinių pramogų studijas, nes jie turi daug bendrų bruožų su politinėmis pramogomis. Huntigton

⁷ Habermas. *The structural transformation of the public sphere* 141-175 p..

⁸ Jürgen Habermas „Political communication in media society: Does democracy still enjoy an epistemic dimension? The impact of normative theory on empirical research“ *Communication theory* 16.4 (2006): 411-426.

⁹ Pippa Norris *Political Parties and Democracy in Theoretical and Practical Perspectives. Developments in Party Communication* (Washington DC: National Democratic Institute 2005 m.)

¹⁰ Jody Baumgartner, Jonathan S. Morris. *The Daily Show effect: Candidate evaluations, efficacy, and American youth*. (American Politics Research 34.3, 2006): 341-367 p.

¹¹ Geoffrey Baym *The Daily Show: Discursive integration and the reinvention of political journalism*, (Political communication 22.3, 2005): 259-276 p.

pastebėjo, kad tie, kurie naudojami socialine žiniasklaida pramogoms, taip pat vis dažniau susiduria su politine informacija tose erdvėse ir patiria žiniasklaidos poveikį iš to turinio.¹² Politinės pramogos gali turėti įtakos įvairiems rezultatams, susijusiems su asmenų supratimu apie politiką ir savo, kaip piliečių, vaidmenis.

Politinėje viešojoje erdvėje taip pat galime pastebėti politinę komunikaciją, kuri skleidžiama protesto pagalba. Protestai yra svarbi priemonė, per kurią piliečiai reiškia savo pretenzijas ir išreiškia savo susirūpinimą. Pasak Francis Lee, protestų gebėjimas perduoti savo žinutes ir pasiekti norimų rezultatų priklauso nuo to, ar ir jie tinkamai bus pavaizduoti viešojoje erdvėje ir kaip efektyviai sugebės mobilizuotis protestui.¹³

Šiuolaikiniame pasaulyje daugybė žmonių prieina prie kompiuterio, mobilaus telefono ar kito technologinio įrenginio, ši technologinė evoliucija leidžia realiuoju laiku dalintis nuotraukomis, vaizdo įrašais, dokumentais, tekstais ar internetiniais memais. Šioje didžiulėje informacijos gausoje asmenys gali dalintis informacija, kuri yra susijusi su socialine kritika, politine nuomone.

Arabų pavasario judėjimas, „Occupy Wall Street“ protestas ar „Greenpeace“ akcija „Let’s go“ – šie šiuolaikiniai protesto judėjimai buvo grįsti sėkminga ir efektyvia socialinių tinklų veikla. Milijonai socialinių tinklų ar žiniasklaidos vartotojų įsitraukė į medžiagos kūrimą ir platinimą, tai apėmė ne tik grotažymių, nuotraukų ar pranešimų dalinimąsi, bet ir internetinių memų sklaidą. Pagrindiniai įvardintų protestų mobilizavimo ir komunikacijos veiksmai buvo vykdomi pasikliaujant socialiniais tinklais ir medija.¹⁴ Remdamiesi Castells, galime pastebėti, jog socialinės medijos vartojimas tapo protestų organizavimo, rengimo ir vykdymo transformacijos pagrindu. Šiuolaikiniai protesto judėjimai turėtų būti vertinami kaip dalijimosi kultūra, kurią įgalina internetas ir socialiniai tinklai apskritai. Šioje kultūroje piliečiai kuria viešąją erdvę, horizontalius tinklus, kurie vienu metu formuojasi gatvėse ir aikštėse, taip pat pasauliniu mastu socialinių tinklų platformose.¹⁵

Remiantis Bennet ir Segerberg, protesto judėjimą skatina motyvuotas dalijimasis jau internalizuotomis ir personalizuotomis idėjomis, planais, įvaizdžiais ir ištekliais su kitais tinklais. Dalijimasis protesto idėjomis ar turiniu tampa motyvuotas, nes tai asmeninės išraiškos ir savo tapatybės

¹² Heidi Huntington, *The affect and effect of internet memes: Assessing perceptions and influence of online user-generated political discourse as media* (Doctoral dissertation, Colorado State University, 2017).

¹³ Francis Lee *Triggering the protest paradigm: Examining factors affecting news coverage of protests*. *International Journal of Communication* 8 (2014): 22.

¹⁴ Thomas Poell ir Jose VAN DIJCK „Social media and new protest movements.“ (2017) Poell, Thomas & José van Dijck (. *Social Media and new protest movements. In The SAGE Handbook of Social Media*, (2018) 546-561 p.

¹⁵ Manuel Castells. *Networks of outrage and hope: Social movements in the Internet age*. (John Wiley & Sons, 2015.) iš Poell, Van Dijck *Social Media and new protest* 546-561 p

patvirtinimo forma.¹⁶ Mokslininkai Margetts ir kt. padarė išvadą, jog socialinė medija išplečia politinės veiklos spektrą, sumažindama laiko ir individo energijos resursus.¹⁷

Naudodami socialinę mediją protesto judėjimui organizuoti, galime pastebėti, jog protestų organizatoriai ar lyderiai socialines medijas išnaudoja strategiškai. Naudojamos įvairios kalbos, grotazymės, informacijos rinkimo taktikos, kurios socialinių medijų algoritmų pagalba leidžia išpopuliarėti protestams.¹⁸ Nagrinėdami Arabų pavasario atvejį galime pastebėti, jog socialiniuose tinkluose buvo suorganizuoti veiksmai gatvėse, buvo žinoma, kas dalins skrajutes, kaip vyks transportas ir kada vyks mitingai. Socialinės medijos buvo išnaudotos realaus protesto organizavimui ir komunikavimui.

Socialiniuose tinkluose vykstantis protestų organizavimas keičia protestų dinamiką.¹⁹ Anksčiau protestuose buvo stipriai išreikštas lyderio ir vadovų vaidmuo, o socialiniuose tinkluose ši lyderystės samprata keičiasi, nes juose lyderiai negali identifikuoti savęs kaip lyderių, tai lemia dažnas noras išlikti anonimiškiems ar bent yra išreiškiamas noras sulaukyti save nuo lyderio tapatybės, dėl šios priežasties judėjimų šūkliai įtraukia tokius žodžius kaip „mes“; „99%“ ; „liaudis“ ; „tauta“. Lyderystė išskirstoma tarp daugybės protesto dalyvių, ji tampa jungiamoji, nes, kaip minėta anksčiau, socialinės medijos išplečia politinį spektrą, bet mažina laiko ir energijos resursus, dėl šios lyderystės išsiskaidymo priežasties gali kilti konfliktai ir protestas gali greitai išblėsti.

Pradėjus organizuoti protestus socialinėse medijose, įvyko vienas iš svarbiausių protesto pokyčių: visa skleidžiama informacija vartotojus pasiekia realiuoju laiku.²⁰ Ši transformacija pagreitino informacijos mainus tarp protestuotojų. Žvelgiant iš šios perspektyvos, galima pabrėžti, jog socialinė medija leidžia užmegzti asmeninius ryšius, tvirtinti savo tapatybę nuolat skelbiant ir dalijantis nauju turiniu. Anot Poell ir kt, Socialinės medijos kompanijos „Facebook“ , „Youtube“ , „Twitter“ stengiasi kuo labiau suasmeninti vartotojų turinį, algoritmai atsižvelgia ne tik į asmeninius, bet ir į kolektyvinius vartotojų pageidavimus. Socialinės žiniasklaidos platformos nukreipia vartotojus į asmeninę viešąją erdvę, tuo pat metu įvedamos virusinės komunikacijos dinamikos, kurios sukuria kolektyvo viešąją erdvę. Socialiniai tinklai skatina vartotojus kurti ir plėsti savo asmeninius tinklus „sekant“ arba „draugaujant“ su kitais vartotojais ar paskyromis.²¹ Jie taip pat leidžia vartotojams kurti

¹⁶ Lance W. Bennett ir Alexandra Segerberg. „The logic of connective action: Digital media and the personalization of contentious politics.“ *Information, communication & society* 15.5 (2012) 739-768 p.
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1369118x.2012.670661>

¹⁷ Helen Margetts, et al. *Political turbulence: How social media shape collective action*. Princeton University Press, 2015. Iš Poell, Van Dijck Social Media and new protest 546-561 p.

¹⁸ Poell, Van Dijck Social Media and new protest 546-561 p.

¹⁹ Ibid. 546-561 p.

²⁰ Ibid. 546-561 p.

²¹ Ibid 546-561 p.

savo bendravimo erdves, pavyzdžiui, naudojant grotažymes. Galiausiai, socialinės žiniasklaidos platformos kiekvienam vartotojui algoritmiškai parenka turinį, kuris greičiausiai atitiks jo interesus.

Pagal kontrastą socialinėje žiniasklaidoje tvyro nuolatinė įtampa tarp bendruomenės kūrimo ir komercinių interesų bei strategijų.²² Viena vertus, daugelis pagrindinių socialinės žiniasklaidos platformų investuoja į bendruomenės funkcijų kūrimą: „Facebook“ grupės ir puslapiai yra puikus to pavyzdys. Kita vertus, siekdamas išlaikyti savo struktūrinį komercinį potraukį įsitraukti į internetą, šios platformos taip pat nuolat pristato kitų vartotojų interesus tenkinančių temų rinkinį, kad ir kokie tie pomėgiai būtų. Žvelgiant iš šios perspektyvos socialinė žiniasklaida įgalina galingas kolektyvo akimirkas, bendruomenėms ir visuomenei lemta likti trumpalaikėje socialinės žiniasklaidos aplinkoje, jos turi būti visada pasirengusios užleisti vietą kitam populiarių temų rinkiniui.

Politinės komunikacijos funkcija svarbi kuriant sąlygas pilietinei visuomenei kalbėtis apie politines problemas, kurti bendrą sprendimą bei argumentus, kurie turėtų patekti į politikos proceso viešąją erdvę. Viešąją erdvę galime apibūdinti, kaip komunikacinį veiksmų forumą, kuriame vyksta racionalios diskusijos ir sutarimas tarp piliečių. Vienas iš politinės komunikacijos formų yra pramoginė ar politinė satyra, kuri gali turėti įtakos piliečių ir individų supratimui apie politiką. Kitas politinės komunikacijos būdas yra protestas, kurio metu piliečiai išreiškia savo susirūpinimą ir pretenzijas dėl politinės situacijos ar neteisybės. Politinė komunikacija viešojoje erdvėje, kuri gali būti skleidžiama tiek satyros, tiek protestu būdu keitėsi dėl naujų technologijų atsiradimo. Politinė komunikacija, satyra ar protestas pradėjo skleistis internetinių memų forma.

2. INTERNETINIO MEMO SAMPRATA

Šiame tyrime svarbu suvokti memo sampratos pokytį po skaitmeninės žiniasklaidos ir socialinių tinklų atsiradimo, išnagrinėti atsiradusią memo svarbą šiuolaikinėje viešojoje erdvėje bei suprasti, kokie elementai lemia šiuolaikinių internetinių memų sėkmę mūsų visuomenėje.

2.1. Sąvokos „memas“ atsiradimas ir reikšmė

Žodis *memas* kilęs iš graikų kalbos žodžio *mimema*, reiškiančio „kažką, kas yra mėgdžiojama“, kuris buvo sutrumpintas iki *memo*, kad šis žodis rimuotųsi su žodžiu „genas“. Pirmasis mokslininkas, pavartojęs *memo* terminą, yra Richard Dawkins, šį terminą jis vartojo knygoje „Savanaudiškas genas“. Akademikas taikydamas esminį evoliucinį kultūros raidos modelį apibrėžė *memą* kaip mažus kultūrinius perdavimo vienetus, kurie plinta tarp individų. Pasak mokslininko, *memai* gali būti idėjos,

²² Ibid. 546-561 p.

tekstai, muzikinė iškarpa ar praktika, memus galima apibrėžti kaip replikatorius, kurie gali kisti, konkuruoti vienas su kitu, sulaikyti individo dėmesį. Pabrėžtina, kad memai konkuruoja dėl asmenų dėmesio, tačiau sėkmingai plinta tik tie memai, kurie atitinka asmens sociokultūrinę aplinką, o neaktualūs memai tiesiog išnyksta.²³ Memo termino kūrėjo R. Dawkinso terminas pasirodė esanti atsitiktinė, bet sėkminga koncepcija, kuri išliko ir paplito mokslo pasaulyje, taip atsirado memų disciplina, kuris buvo pavadintas memetika. Šis mokslas suprantamas kaip „teorinis ir empirinis mokslas, tiriantis memų replikaciją, plitimą ir evoliuciją“²⁴

Mokslininkas Dawkins knygoje „Savanaudiškas genas“ išskyrė tris pagrindines memo savybes: ištikimybę, vaisingumą ir ilgaamžiškumą. Mokslininko sampratoje ištikimybė reiškia, jog memą galima lengvai kopijuoti, palyginti ir redaguoti ir taip perduoti kitam asmeniui.²⁵ Šią savybę palaiko memų tyrinėtoja Susan Blackmore, kuri teigia, jog memas dažniausiai būna sėkmingesnis dėl to, kad lengva jį įsiminti, o ne dėl to, kad yra svarbus ar naudingas.²⁶ Memai, kurie yra prasmingi asmenims, tie, kurie lengvai mėgdžiojami ar atkuriami, turi daug daugiau šansų tapti memais nei idėjos, kurios nėra lengvai nukopijuojamos ar suprantamos daugeliui žmonių. Kita memo savybė – vaisingumas – reiškia greitį, kuriuo memas yra kopijuojamas ir išplatintas. Kuo greičiau memas plinta, tuo didesnė tikimybė, kad jis patrauks reikšmingą individo dėmesį, taip pat bus atkartotas ir platinamas kitiems individams. Viena iš trijų sėkmingo memo savybių yra ilgaamžiškumas, kuo ilgiau memas bus viešojoje erdvėje, tuo didesnė tikimybė, kad memas bus perduotas naujam asmeniui, taip atsiranda galimybė, kad bus užtikrinamas nuolatinis jo perdavimas.²⁷

Pasak memų tyrinėtojos Blackmore, memai yra plačiai paplitę. Jie atsakingi už „visus žodžius mūsų žodyne, istorijas, kurias žinome, įgūdžius ir įpročius, kuriuos perėmėme iš kitų, ir žaidimus, kuriuos mėgstame žaisti, dainas, kurias dainuojame, ir taisykles, kurių laikomės“.²⁸

Dawkins koncepcijoje galime suprasti, jog memas yra vienas gerai išplitęs kultūrinis vienetas, tačiau Limor Shifman šį konceptą keičia ir memą traktuoja kaip turinio vienetų grupes. Perėjimas nuo vienaskaitos į daugiskaitą atsiranda dėl naujų potyrio būdų skaitmeniniame amžiuje.²⁹ Anksčiau vyravo vieno memo pokštas, o dabar skaitmeninėje erdvėje keliais paspaudimais galime pamatyti

²³ Richard Dawkins *The selfish gene* (Oxford University Press 1976) iš Michele Knobel ir Colin Lankshear. "Online memes, affinities, and cultural production." (A new literacies sampler 29 2007) 199-227 p.

²⁴ Limor Shifman. "Memes in a digital world: Reconciling with a conceptual troublemaker." *Journal of computer-mediated communication* 18.3 (2013): 362-377 p.

²⁵ Knobel, Lankshear, online memes 199-227 p.

²⁶ Susan Blackmore, *The meme machine*. (Oxford, England: Oxford University Press 1999 m.) iš Limor Shifman. "Memes in a digital world 362-377 p.

²⁷ Knobel, Lankshear, online memes 199-227 p.

²⁸ Susan Blackmore, *The meme machine*. (Oxford, England: Oxford University Press 1999 m.) iš Limor Shifman. "Memes in a digital world 362-377 p.

²⁹ Limor Shifman The cultural logic of photo-based meme genres, *Journal of visual culture* 13.3 (2014): 340-358 p.

šimtus bet kokio memo versijų. Taigi dabar memai viešojoje erdvėje yra ne kaip atsitiktiniai objektai, bet kaip didžiulės tekstų ir vaizdų grupės.

2.2. Internetinio memo konceptas

Dauguma šiuolaikinių mokslininkų, tyrinėjančių internetinius memus, remiasi mokslininkės Limor Shifman internetinio meme apibrėžimu.³⁰ Akademikės moksliniuose darbuose interneto memai suprantami kaip populiariosios kultūros vienetai, skaitmeniniai elementai ir tekstų grupės, kuriuos skleidžia, imituoja ir transformuoja pavieniai interneto vartotojai, sukurdami bendrą kultūrinę patirtį. Labai svarbu pabrėžti, jog memai turi bendrą **turinio, formos ir (arba) pozicijos** savybių, buvo sukurti suvokiant vienas kitą ir buvo platinami, imituojami arba juos programinės įrangos pagalba redagavo daugelis vartotojų. Nors egzistuoja skirtingos memų versijos, memų kūrėjai išlaiko tam tikras savybes arba vadovaujasi bendru vienijančiu modeliu. Kaip ir Wiggins ir Bowers³¹ bei Shifman³² pabrėžia, jog memas susideda iš daugybės tekstų ar vaizdų elementų, kuriuos vienija bendra tema ar tropa³³. Atskiri memų pavyzdžiai yra intertekstualūs – nurodo vienas į kitą ir yra sukurti iš nuorodų į kitą žiniasklaidos turinį iš popkultūros ar naujienų.

Būtina plačiau panagrinėti anksčiau jau minėtus mokslininkės Shifman išskiriamus internetinio memo elementus: **turinį, formą, poziciją**. Turinio aspektas siejasi su ideologija, kuri gali būti įtraukta į tekstą ar vaizdą.³⁴ Forma nurodo fizinį pranešimo formatą.³⁵ Galime išskirti, jog memą pagaminti galima mėgėjiškai ar profesionaliai, jį galima kurti viešajai erdvei ar privačiam vartojimui. Taip pat memų formos gali būti skirstomos į vaizdo įrašus, grotąžymes, populiarias melodijas, piktogramas, tačiau dažniausiai memai siejami su nejudančiais vaizdais iš populiariosios kultūros ar naujienų žiniasklaidos ir kūrybiškai redaguoti taip, kad šiose nuotraukose atsirastų papildomi tekstiniai komentarai (svarbu paminėti, jog šios formos memus tirsiu tyrimo dalyje). Internetinių memų formos gali skirtis, tačiau memus jungia bendras dėsnis, nes kai memai platinami internete, dalyviai prisideda prie pagrindinės temos pakeitimo, pakeisdami kai kuriuos memo aspektus, bet išlaikydami kitus, taip sukuriama nauja memo tematika. Galima teigti, kad memas yra tarpdiskursinis, jungiantis kelis tekstus

³⁰ Limor Shifman *Memes in digital culture*. MIT press, 2013.

³¹ Bradley Wiggins ir Bret Bowers. „Memes as genre: A structural analysis of the memescape.“ *New media & society* 17.11 (2015): 1886-1906 p.

³² Asaf Nissenbaum ir Limor Shifman. „Internet memes as contested cultural capital: The case of 4chan’s/b/board.“ *New Media & Society* 19.4 (2017): 483-501. p.

³³ perkeltine reikšme vartojamas žodis ar žodžių junginys. Aiškinimas iš <https://www.vle.lt/straipsnis/tropas/>

³⁴ Noam GAL, et. al „It gets better”: Internet memes and the construction of collective identity“ *New media & society*, 2016, 18.8: 1698-1714 p.

³⁵ Heidi Huntington „Pepper spray cop and the American dream: Using synecdoche and metaphor to unlock internet memes’ visual political rhetoric.“ *Communication Studies* 67.1 (2016): 77-93.

ir komentarus į sudėtingus koliažus. Pavyzdžiui, 1 ir 2 paveiksle galime pamatyti du sukurtus internetinius memus, kurių vaizdas yra iš kultinio animacinio serialo „Simpsonai“, tačiau teksto pagalba keičiama memo reikšmė. Pirmame paveiksle esančiu tekstu pasakoma, jog JAV padarys kažką kvailo, nes Houmeris pavadintas „The USA“, tiesioginis to vertimas būtų Jungtinės Amerikos Valstijos, grupė žmonių pavadinti „The rest of the world“, tiesioginis to vertimas būtų visas likęs pasaulis, o pokalbis tarp grupės žmonių subtitru parašyta „He’s about to do something stupid“, vertimas šio subtitro būtų: jis padarys kažką kvailo, o antrame paveiksle, jog kažką kvailo padarys antivakseriai (vertimas – Pasiruoškite visi, jis tuo padarys kažką kvailo). Abu internetinius memus galime susieti su pagrindiniu serialo veikėju Houmeriu Simpsonu, kuris pasižymi ne pačiu aštriausiu protu, tingumu ir kvailais sprendimais.

Paveikslas 1: Memo pavyzdys

Paveikslas 2: Memo pavyzdys

Pozicijos elementą galima būtų skirti į tris pograpius³⁶:

- a) dalyvavimo struktūra, kas ir kaip turi teisę dalyvauti memo gyvenime;
- b) įvedimas – memo perteikiamos žinutės bendravimo tonas ir stilius;
- c) komunikacinės funkcijos. Šias komunikacines funkcijas apibrėžė mokslininkas

Jakobsonas, šias funkcijas būtų galima išgryninti taip:

- i. referencinė funkcija, orientuota į kontekstą ir objektyvų informacijos atskleidimą;
- ii. emocinė funkcija, orientuota į adresatą ir jo emocijas;
- iii. poetinė funkcija, kuri sutelkia dėmesį į estetinį arba meninį pačios žinutės konstrukcijos grožį;
- iv. fatinė funkcija, skirta užmegzti, pratęsti arba nutraukti ryšį;
- v. konatyvinė funkcija, kuri orientuota į adresatą (imperatyvus ir apostrofus);

³⁶ Shifman. Memes in a digital world

- vi. metalingvistinė funkcija, kuri naudojama siekiant abipusio susitarimo dėl kodo (pavyzdžiui, apibrėžimo).³⁷

Svarbu suvokti, jog asmenys gali skirtingai iššifruoti ir interpretuoti tą patį memą, nes kiekvienas, žiūrėdamas į memą, atsineša individualią patirtį. Šią mintį galima pagrįsti reprezentacijos teorija. Reprezentacija yra esminė Stuart Hall sąvoka. Reprezentacija, tai veiksmas kai individai kuria prasmę ir ją keičiasi su kitais asmenimis. Tai apima kalbos, ženklų ir vaizdų, kurie reiškia daiktus ar juos vaizduoja, naudojimą. Reprezentacija yra mūsų galvoje esančių sąvokų prasmės sukūrimas per kalbą. Tai yra sąsaja tarp sąvokų ir kalbos, kuri leidžia mums kreiptis į „tikrąjį“ daiktų, žmonių ar įvykių pasaulį arba iš tikrųjų į išgalvotų daiktų, žmonių ir įvykių pasaulius. Mes kalbame ne tik apie atsitiktinį sąvokų rinkinį, bet ir apie sąvokas, organizuotas, išdėstytas ir suskirstytas į sudėtingus tarpusavio santykius. Būtent tokia yra mūsų konceptuali sistema.³⁸ Mokslininkas teigia, kad pasaulį interpretuojame maždaug panašiais būdais, galime sukurti bendrą prasmių kultūrą ir taip sukurti socialinį pasaulį, kuriame gyvename kartu. Štai kodėl „kultūra“ kartais apibrėžiama kaip „bendros reikšmės ar bendri konceptualūs žemėlapiai“. Reprezentacija yra prasmės per kalbą kūrimas. Reprezentuodami konstruojame, naudojame ženklus, suskirstytus į įvairias kalbas. Kalbos gali naudoti ženklus, simbolizuoti reikšmes arba nurodyti į objektus, žmones ir įvykius vadinamajame „realiame“ pasaulyje. Pavyzdžiui, jeigu užsienietis žiūrėtų į paveikslą Nr. 2, jis nesuprastų lietuvių kalbos, jo suvokimas apie internetinį memą būtų tik iš vaizdo, tačiau asmenys taip pat gali remtis pavaizduotais objektais, fantazijų pasauliais ar abstrakčiomis idėjomis, jog suprastų internetinį memą. Remiantis Stuart Hall galima suprasti, jog svarbu yra suvokti diskurso sąvoka, kurią sukūrė M. Foucault.³⁹ Diskursas apibrėžia ir gamina mūsų žinių objektus. Tai reguliuoja tai, kaip viena ar kita tema gali būti prasmingai kalbama ir samprotaujama. Tai taip pat turi įtakos tam, kaip idėjos yra įgyvendinamos ir naudojamos reguliuojant kitų elgesį. Kaip diskursas „valdo“ tam tikrus kalbėjimo apie temą būdus, apibrėždamas priimtina ir suprantama kalbėjimo, rašymo ar elgesio būdą, taip, pagal apibrėžimą, jis ir atmeta, riboja kitus kalbėjimo būdus, kaip elgtis su tema ar kaupti žinias apie ją. Diskursas, teigė Foucault, niekada nesusideda iš vieno teiginio, vieno teksto, vieno veiksmo ar vieno šaltinio.⁴⁰ Stuart Hall sako, jog prasmė yra socialiai sukonstruota, todėl tam pačiam memui galima priskirti skirtingas prasmes.⁴¹ Kalba, tekstas ar tas pats memas ir jų analizė gali duoti skirtingų rezultatų, priklausomai

³⁷ Roman Jakobson „Linguistics and poetics.“(Style in language. MA: MIT Press, 1960.) 350-377 p. iš Shifman. Memes in a digital world

³⁸ Stuart Hall „The work of representation.“ *Representation: Cultural representations and signifying practices 2* (1997): 13-74. P.

³⁹ Ibid 13-74 p.

⁴⁰ Ibid 13-74 p.

⁴¹ Ibid 13-74 p.

nuo individo, žiūrinčio į memą vertybių įvairovės ir sociokultūrinės erdvės, kurioje individas egzistuoja.

2.3. Humoro, intertekstualumo ir virusinės savybės internetiniuose memuose

Be aptartų internetinių memų savybių, taip pat svarbu pabrėžti, kas padeda įsitvirtinti memams visuomenėje: tai **humoras, intertekstualumas ir virusiškumas**.

Anot Shifman, Humoras įvardijamas kaip pagrindinė savybė ir komponentas, kuris padeda internetiniams memams išpopuliarėti viešojoje erdvėje.⁴² Memuose galima pastebėti ironišką, sarkastišką ir parodijuojantį humorą. Humoras vartojamas norint kandžiai replikuoti, atkreipti dėmesį į politines problemas. Pasak humoro tyrinėtojų, humorą lemia trys atributai, kurie pastebimi įvairiuose memuose.

Vienas iš atributų yra žaismingumas, kurį būtų galima apibūdinti remiantis mokslininko Huizingos žaismingumo sampratos idėja.⁴³ Žaismingumas – tai veikla, kai iš „tikro“ gyvenimo išeinama į laikiną veiklos sferą su tam tikru nusiteikimu, žaismingumas suteikia individams netikėtumo, naujumo ir jaudulio savybes. Būtų galima sakyti, jog komiškas žaismingumas gali suvilioti žiūrovus dalyvauti žaidime, kur realios ir problematiškos gyvenimo situacijos kuriamos šaržuojant ir fantazuojant. Antra humoro savybė, kurią reikėtų pabrėžti, yra nesuderinamumas.⁴⁴ Tyrinėjamo memo formatas yra būtent toks, nes komiškumas kyla iš netikėto susidūrimo tarp dviejų nesuderinamų elementų – vaizdo ir teksto. Nesuderinamas formatas memų žiūrovams yra juokingas. Trečiąją pranašumo savybę būtų galima išskirti kompleksiskai.⁴⁵ Iš vienos perspektyvos žvelgiant galima sakyti, kad memų žiūrovai suvokia, jog humoras yra pagrindinis memo koncepto aspektas, dėl šios priežasties kai kurie internetinių memų žiūrovai gali pradėti šaipytis iš internetinių memų kūrėjų, kurie sukūrė prastą humoristinę turinį naudojant internetinius memus. Analizuojant kitą pranašumo perspektyvą galima suvokti, jog memai atlieka ypatingą patyčių iš visų dalykų funkciją, o dėmesio atkreipimas į ironiškus, kvailus, beprasmius veiksmus suteikia linksmumo emociją.

Pasak Shifman, vartotojai linkę dalytis komiškais, juokingais dalykais, kurie „priverčia kitus jaustis gerai“.⁴⁶ Nors skaitmeniniai memai dažniausiai pateikiami juokaujant, jie tuo pat metu gali

⁴² Limor Shifman „An anatomy of a YouTube meme“ *New media & society* 14.2 (2012) 187-203.p.

⁴³ Johan Huizinga *Homo Ludens: A Study of the Play Element in Culture*. (London: Paladin 1970) iš Shifman „An anatomy of a YouTube meme“

⁴⁴ Ibid 187-203 p.

⁴⁵ Shifman An anatomy of Youtube meme 187-203 p.

⁴⁶ Ibid 187-203 p .

atlikti „rimtos“ žiniasklaidos vaidmenį, perduodantį svarbias socialines, politines, ideologines ir kultūrinės žinutes plačiajai visuomenei.

Svarbu pabrėžti, jog politinis humoras yra svarbi politinio diskurso dalis visuomenėje. Internetiniai memai sujungia popkultūrą su politika, tai pritraukia ne tik politikoje dalyvaujančius žmones, bet ir padeda formuoti nuomonę tiems, kurie nėra aktyvūs politinių klausimų ir diskusijų dalyviai.⁴⁷ Įvairūs tyrinėtojai mini, kad politinio humoro poveikis padidina politinį dėmesį ir padeda sužinoti apie politines problemas. Politinių pramogų tyrimai parodė didelį poveikį politinių problemų, politikų ar institucijų vertinimo rezultatams. Tai taip pat padidina susidomėjimą politika. Be to, politinis humoras yra humoro ir vartotojų sukurto turinio derinys. Memų kūrimas gali būti kiekvieno žmogaus kūryba, todėl savotiškai atliepia visuomenės nuomonę. Pavyzdžiui paveiksle Nr. 3 pateikiamas politinės satyros internetinis memas, kuris kritikuoja Lietuvos prezidentą Gitaną Nausėdą dėl jo skirtingų nuomonių apie vakcinaciją, jis internetiniame meme atrodo laimingas, kai paspaudžia du mygtukus, viename parašyta „pasiskiepyti turėtų 90% gyventojų“, kitame parašyta „neforsuokime skiepijimo“. Šios dvi citatos yra paties Nausėdos pasakytos skirtingu laikotarpiu. Šis internetinis memas atitinka tiek žaismingumo, tiek pranašumo savybę, nes šiame internetiniame meme žaismingai sulyginamos dvi Gitano Nausėdos nuotraukos ir citatos, o pranašumo savybė atkreipia dėmesį į Gitano Nausėdos negalėjimą apsispręsti, kaip turėtų būti vykdoma vakcinacija.

Paveikslas 3: Politinės satyros memo pavyzdys

Shifman teigia, kad memų populiarumas siejamas su jų pozityvumu ir gebėjimu sukelti didelį susijaudinimą.⁴⁸ Wutz pažymi, kad memų afektinį potencialą sustiprina jų intertekstualumas – t.y.,

⁴⁷ Katy Pearce ir Adnan Hajizada. „No laughing matter: Humor as a means of dissent in the digital era: The case of authoritarian Azerbaijan.“ *Demokratizatsiya* 22.1 (2014): 67 p.

⁴⁸ Shifman An anatomy of YouTube meme 187-203 p.

gebėjimas kūrybiškai pritaikyti kultūrinius tekstus ir su jais susijusias emocijas.⁴⁹ Intertekstualumas reiškiasi, kai internetinių memų kūrėjai paima vaizdus iš dominuojančių žiniasklaidos struktūrų ar interneto platybių ir redaguoja juos, kad sukurtų naujus prasmės sluoksnius.⁵⁰ Dažnai būna, kad individas memo net ne koreguoja, o jį tik persiunčia, susieja ir kopijuoja, tačiau šiuolaikinės skaitmeninės technologijos leidžia asmeniniame kompiuteryje įsidiegti programinę įrangą, kuri padeda redaguoti ir keisti memus taip, kaip patinka individui. Redagavimo praktika padeda išlaikyti memą „gyvą“ internete gana ilgą laiką „dėl dinamiškos sąveikos tarp dalyvaujamosios skaitmeninės kultūros narių“, kurie gali modifikuoti, sujungti, perkombinuoti ir pertvarkyti skirtingas internetinio memo dalis.

Vizualumas taip pat prisideda prie emocinio memų patrauklumo didindamas jų pranešimų interpeliacinį potencialą ir skatindamas vartotojus su jais susitapatinti. Tuo pačiu metu memų gebėjimas sukelti afektą priklauso ne tik nuo teigiamų jausmų, nes jie taip pat gali išreikšti neigiamas emocijas.⁵¹ Milner įrodo, kad daugelis „Reddit“ ir „4chan“ memų sukelia negatyvius jausmus, nes taiko į pažeidžiamas rasines ir seksualines mažumas.⁵² Panašiai Drakett ir kt. pažymi, kad memų emocinis potencialas dažnai realizuojamas vizualizuojant žalingus stereotipus ir kartojant nuorodas į smurtą ir prievartą.⁵³ Nepaisant jų negatyvumo, tokie memai dažnai yra patrauklūs tam tikriems vartotojams ir gali būti naudojami kuriant emocinius santykius.

Pasak mokslininkų, svarbu pabrėžti, jog vaizdas gali tapti memu tik tada, jeigu daugybė kopijų sklinda po skaitmeninius tinklus. Taip pat teigiama, kad interneto memai, turėdami savo virusinį potencialą ir tiesiog išreikštą žinutę ar komentarą, turi galimybę paveikti vartotojų nuomonę ar poziciją platesnėje dalyvaujamojoje skaitmeninėje kultūroje, kurioje jie ir yra dalijami.⁵⁴ Efektyvių memų kūrimas seka šiuolaikinių įvykių bangas, dažnai atspindi 24 valandų naujienų ciklą, iš kurio daugelis interneto memų kūrėjų semiasi idėjų kūrybai.⁵⁵ Tie, kurie gerai orientuojasi į savo auditoriją ir kuria memo pasakojimą taip, kad internetinis memas įgytų virusinį pobūdį, turi atkreipti dėmesį į tai, kad internetinis memas neturėtų būti per daug panašus į kitus virusinius interneto memus, kurie dalijasi ta

⁴⁹ Isabell Wutz, Lianne Nugteren. „Brexit and Online Political Activism. On Vox Populism, Slacktivism and Online Intertextuality.“ *Diggit Magazine* (2018).

⁵⁰ Huntington, „Pepper spray cop and the American dream 77-93 p.

⁵¹ Jonathan Dean „Sorted for memes and gifs: Visual media and everyday digital politics.“ *Political Studies Review* 17.3 (2019) 255-266 p. iš Mykola Makhortykh ir Juan Manuel González Aguilar. „Memory, politics and emotions: internet memes and protests in Venezuela and Ukraine.“ *Continuum* 34.3 (2020): 342-362. p.

⁵² Ryan Milner „Pop polyvocality: Internet memes, public participation, and the Occupy Wall Street movement.“ *International Journal of Communication* 7 (2013) 2357-2390 p.

⁵³ Jessica Drakett et al. "Old jokes, new media—Online sexism and constructions of gender in Internet memes." *Feminism & Psychology* 28.1 (2018): 109-127. p.

⁵⁴ Andrew Ross, Damian J. Rivers. „Digital cultures of political participation: Internet memes and the discursive delegitimization of the 2016 US Presidential candidates.“ *Discourse, Context & Media* 16 (2017) 1-11 p.

⁵⁵ Joshua Niebuurt „Internet memes: leaflet propaganda of the digital age.“ *Frontiers in Communication* 5 (2021) 116. P.

pačia informacija, kitaip jis greičiausiai susidurs su mažesne sklaidos sėkme. Taip pat verta paminėti, jog internetinių memų sklaidą padidina tai, kai jose įmanoma atpažinti popkultūros artefaktus.

Memo terminą sugalvojo mokslininkas Richard Dawkins, kuris jį apibrėžė kaip kultūrinį perdavimo vienetą, kuris keliauja tarp individų, gali kisti, konkuruoti su kitais vienetais bei sulaikyti individo dėmesį. Memai sėkmingai plinta tik sociokultūrinėje aplinkoje, o sėkmę lemia išskirtos trys savybės: ilgaamžiškumas, ištikimybė ir vaisingumas. Memo terminas nuo internetinio memo sąvokos daug nesiskiria, memų tyrinėtojai išskiria esminį skirtumą – kiekį. Paprastas memas yra gerai išplitęs kultūrinis vienetas, o skaitmeninėje erdvėje internetinių memų yra daug vienetų grupių. Internetiniai memai yra populiariosios kultūros vienetai, skaitmeniniai elementai ar tekstų grupės, kurias skleidžia, imituoja ir transformuoja pavieniai interneto vartotojai, sukurdami bendrą kultūrinę patirtį. Internetiniai memai turi bendrą **turinio, formos ir (arba) pozicijos** savybių, buvo sukurti suvokiant vienas kitą ir buvo platinami, imituojami arba juos programinės įrangos pagalba redagavo daugelis vartotojų. Svarbu suvokti, jog asmenys gali skirtingai iššifruoti ir interpretuoti tą patį memą, nes kiekvienas, žiūrėdamas į memą, atsineša individualios patirties. Šią mintį galima pagrįsti remiantis reprezentacijos teorija. Nagrinėjant memus svarbu pabrėžti jų savybes: humorą, intertekstualumą ir virusiškumą, šios savybes padeda įsitvirtinti internetiniams memams viešojoje erdvėje.

3. INTERNETINIAI PROTESTO MEMAI

Internetiniai memai sklinda viešojoje erdvėje ne tik politinių kampanijų, bet ir protestų metu. Šiame skyriuje bus nagrinėjami internetiniai protesto memai, aptariami keletas protestų, kuriuose buvo skelbiami internetiniai memai, taip pat apibūdinama, kokių tikslų siekiama protesto metu naudojant internetinių memų formą.

Nagrinėjant mokslininkų parašytus straipsnius apie internetinių memų naudojimą protestuose Singapūre⁵⁶, Turkijoje⁵⁷, Vengrijoje⁵⁸, Ukrainoje ir Venesueloje⁵⁹ galima nustatyti politinių protesto memų funkcijas, kurių siekia internetinių memų kūrėjai: tai įtikinti, politiškai pasisakyti, sukelti

⁵⁶ Wee Yang Soh „Digital protest in Singapore: the pragmatics of political Internet memes.“ *Media, Culture & Society* 42.7-8 (2020), 1115-1132 p.

⁵⁷ Şeyda Barlas Bozkuş „Pop polyvocality and Internet memes: As a reflection of socio-political discourse of Turkish youth in social media.“ *Global Media Journal: Turkish Edition* 6.12 (2016): 44-74 p.

⁵⁸ Gabriella Lukác „Internet Memes as Protest Media in Populist Hungary.“ *Visual Anthropology Review* 37.1 (2021): 52-76 p.

⁵⁹ Mykola Makhortykh ir Juan Manuel González Aguilar. „Memory, politics and emotions: internet memes and protests in Venezuela and Ukraine.“ *Continuum* 34.3 (2020): 342-362 p.

protestą ar kitą masinį veiksma, išreikšti savo nuomonę bei sukurti viešąją diskusiją. Galima pamatyti, kad interneto memai yra dalyvaujamojo diskurso forma ir gali pasitarnauti retoriniais ir įtikinamaisiais tikslais jų kūrėjams ir kitiems. Pačiuose memuose gali būti daug vaizdinių retorinių technikų, kylančių iš intertekstualumo ir sugretinimo praktikos, kurios naudojamos kuriant memus. Jie gali būti satyriškai nuotaikingi, kai nurodo politines problemas ar figūras, todėl gali būti apibrėžiami kaip socialinė kritika. Anot Milner, Dažnu atveju internetinių memų kūrėjai į memus integruoja populiariosios kultūros vaizdinius,⁶⁰ taip pat reikia pabrėžti, jog memai dažnai skelbiami anonimiškai.⁶¹ Šios internetinių memų funkcijos leidžia politikams kurti tokius memus, kurie leistų valdyti savo įvaizdžius už tai gauti visuomenės paramą, lygiai taip pat internetinių memų pagalba įmanoma oponentų kritika. Be kita ko, kaip politikai gali kurti memus, kurie leidžia valdyti savo įvaizdį, taip ir protestuotojai dalinasi mobilizuojančiais internetiniais memais, kad įkvėptų, patvirtintų savo veiksmus ir suburtų bendruomenę aplink protesto tikslus.⁶²

Norint suvokti internetinius protesto memus, pirmiausia reikia pademonstruoti, kaip internetiniai memai veikia ne tik viešojoje erdvėje, bet ir politiniame, protesto diskurse. Mokslininkas Bauckhage išskiria politinių memų terminą ir juos apibrėžia kaip tuos, kurie yra propaguojantys ir siekiantys „skatinti politines idėjas ar kritikuoti politinius oponentus“.⁶³ Nagrinėjant mokslininkės Limor Shifman tyrimą, galima pamatyti, jog memai naudojami kaip priemonė įtikinti piliečius balsuoti už konkrečią politinę partiją. Memai buvo naudojami 2008 m. JAV rinkimų kampanijoje, memus gamino ne tik politinių partijų ar jų kandidatų gerbėjai, bet ir patys politikai ar jų komandos.⁶⁴ Panašų tyrimą į Shifman atliko mokslininkai Ross ir Rivers. Šiuose tyrimuose galime pamatyti, jog memai buvo aktyviai naudojami per 2016 m. JAV prezidento rinkimus. Pavyzdžiui, 4 ir 5 paveiksluose pavaizduoti 2016 m. respublikonų ir demokratų kandidatai į prezidentus Donaldas Trumpas ir Hillary Clinton, jų atvaizdai buvo naudojami internetiniuose memuose, ir šių memų pagalba buvo siekiama morališkai nuvertinti abu kandidatus, taip juos delegitimizuoti. Trumpui buvo priekaištaujama dėl noro statyti sieną su Meksikos valstybe, o Clinton buvo puolama dėl elektroninio pašto laiškų nutekėjimo skandalo.⁶⁵

⁶⁰ Milner „Pop polyvocality: Internet memes

⁶¹ Andrew Williams ir Marc Dupuis. "I Don't Always Spread Disinformation on the Web, but When I do I Like to Use Memes: An Examination of Memes in the Spread of Disinformation." (2020). http://faculty.washington.edu/marcjd/articles/I_Don't_Always_Spread_Disinformation.pdf

⁶² Ross, Rivers Digital cultures of political participation

⁶³ Christian Bauckhage. „Insights into internet memes.“ *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media*. Vol. 5. No. 1. 2011.

⁶⁴ Limor Shifman. *Memes in digital culture*

⁶⁵ Ross, Rivers Digital cultures of political participation

Paveikslas 4: Politinės kampanijos memo pavyzdys

Paveikslas 5: Politinės kampanijos memo pavyzdys

Politiniai ir protesto memai gali sukurti alternatyvius pasakojimus, naują prasmę, suburti politines grupes internetinių memų forma turi galią daryti įtaką socialiniams judėjimams, pavyzdžiui, tokiems kaip „Occupy Wall Street“ ar Greepeace „Let’s go“

3.1. Protesto memų atvejų analizė akademinėje literatūroje

Memų kūrimo ir platinimo paprastumas padidina interneto vartotojų gebėjimą perteikti savo nuomonę svarbiais visuomeniniais klausimais, naudojant interneto memų turinį kaip politinio komentaro ir saviraiškos priemonę. Anot Milner, tapatybės kūrimo atveju memai įgalina naujus būdus perduoti protestuotojų žinią per įvairias platformas.⁶⁶ Protestų mobilizacijos atveju internetinių memų vizualumas sustiprina jų panaudojimą emociškai įkrautomis žinutėmis komunikuoti daugumos balsu, todėl jie tampa patrauklesni plačiajai visuomenei. Analizuojant Bozkus tyrimą apie Turkijos protestą, galime pastebėti,⁶⁷ jog naudodami memus kaip retorinę priemonę, aktyvistai gali suburti piliečius ir sutelkti paramą kolektyvinei protesto akcijai, mesdami iššūkį valstybės kontrolei viešojoje sferoje.

Tyrimai skatina vertinti memų panaudojimą politikoje, nes rodo, kad jų emocinį potencialą gali panaudoti populistiniai ir ekstremistiniai veikėjai – tokie, kaip Amerikos alt-right⁶⁸ Tos pačios priežastys, dėl kurių memai yra veiksminga protesto priemonė, paverčia juos galinga populistinio bendravimo forma, naudojama politiniams oponentams stigmatizuoti ir skleisti konspiracines teorijas apie elitą.⁶⁹ Paveiksle Nr. 6 pavaizduota Pepe the Frog, nors ši animuota veikėja anksčiau buvo taikoma nepolitiniams, kasdieniams internetiniams memams, tačiau laikui bėgant pradėjo atsirasti memų,

⁶⁶ Milner „Pop polyvocality: Internet memes

⁶⁷ Bozkus „Pop polyvocality and Internet memes

⁶⁸ politinis judėjimas, kilęs iš socialinės žiniasklaidos ir internetinių forumų, sudarytas iš konservatorių, palaikančių kraštutines dešiniąsias ideologijas, įskaitant baltųjų nacionalizmą ir antisemitizmą. Žiūrėta <https://www.dictionary.com/browse/alt-right>

⁶⁹ Nicolle Lamerichs, et al. „Elite male bodies: The circulation of alt-Right memes and the framing of politicians on Social Media.“ *Participations* 15.1 (2018) 180-206 p.

siejančių veikėją su dešiniųjų baltųjų viršenybės ir nacių vaizdiniais, ir jie pradėjo skliti viešosiose interneto platformose, tokiose kaip „Twitter“. ⁷⁰ Internetinis memas, nepaisant teigiamos kilmės, dažnai buvo siejamas su neapykantos simboliu ir fanatiškumu internete, taip tapo alternatyvios dešinės simboliu. Šiame internetiniame meme pavaizduota, kaip šis simbolis džiaugiasi, jog ant Baltųjų rūmų parašytas žodis „Trump“.

Ryan Milner išskyrė, jog memas gali būti naudojamas kaip diskursinis ginklas, turima omenyje, jog internetinis memas tampa agresijos išraiška. ⁷¹ Naudojant memą siekiama įtvirtinti ar pakelti savo galios pozicijas ginče ar diskusijoje, tačiau dažnai tokie memų „mūšiai“, vykstantys socialinėje erdvėje, nesibaigia aiškiu nugalėtoju, jie tiesiog išnyksta sraute.

Paveikslas 6: alt-right memo pavyzdys

Prieš elitą nusistačiusių populistinių grupių komunikacija taip pat dažnai išryškina politikų nepajėgumą. ⁷² Todėl kalbant apie populistinių memų temas, tikimasi, kad jos daugiausia bus orientuotos į politikų politinį stilių ar gebėjimus. Populistinė retorika daugiausia skirta pabrėžti valdančiojo elito klaidas. Todėl tikimasi, kad dauguma „asmeninių“ memų sutelks dėmesį į matomus politikus, greičiausiai valdančiųjų partijų.

Ypatingas dėmesys skiriamas būdams, kuriais interneto memai dažnai naudojami kaip delegitimacijos įrankis. Galime pabrėžti, kad politinėje retorikoje legitimumas pasiekiamas per komunikaciją, kuri sėkmingai derina veiksmus su to meto vyraujančiomis socialinėmis vertybėmis. ⁷³ Vaara tai sustiprina ir legitimizaciją apibrėžia kaip „pozityvaus, naudingo, etiško, suprantamo, būtino ar kitaip priimtino veiksmo jausmo sukūrimą konkrečioje aplinkoje“. ⁷⁴ Institucijos, įskaitant korporacijas ir vyriausybes, siekė įtvirtinti teisėtumą daugelyje ginčytinų sričių, kur egzistuoja

⁷⁰ Jérémie Pelletier-Gagnon ir Axel Pérez Trujillo Diniz. „Colonizing Pepe: Internet memes as cyberplaces.“ *Space and Culture* 24.1 (2021): 4-18 p.

⁷¹ Milner „Pop polyvocality: Internet memes

⁷² Lamerichs Elite male bodies

⁷³ Ross, Rivers Digital cultures of political participation

⁷⁴ Eero Vaara „Struggles over legitimacy in the Eurozone crisis: Discursive legitimization strategies and their ideological underpinnings.“ *Discourse & Society* 25.4 (2014): 500-518 p. iš Ross, Rivers Digital cultures of political participation

įteisinimo diskursai, yra ir delegitimizacijos diskursai. Kai įteisinimas gali būti vertinamas kaip „diskursyvus teigiamo Aš įvaizdžio kūrimas ir perdavimas“, tai delegitimizavimas, priešingai, gali būti vertinamas kaip „diskursyvus neigiamo kito asmens, organizacijos ar politinio veikėjo įvaizdžio kūrimas ir perdavimas“. ⁷⁵ Kitaip tariant, delegitimizavimas parodo, kad nėra retorinio suderinimo su to meto vyraujančiomis socialinėmis vertybėmis, be teigiamų, naudingų, etiškų, suprantamų veiksmų.

Igaliojimo įteisinimo strategija reiškia autoritetą, susijusį su asmeniu, papročiu, tradicija ar įstatymu. ⁷⁶ Tai reiškia, kad konkretaus asmens turimas autoritetas yra tai, dėl ko jis yra vertinamas, dažnai konkrečiai atsižvelgiant į tinkamą tokios valdžios panaudojimą. Taigi teisėtumas nustatomas tada, kai nusprendžiama, kad asmuo, politinis veikėjas ar organizacija tinkamai panaudojo savo valdžią pagal dominuojančias socialines vertybes. Kita vertus, jei manoma, kad autoritetas buvo panaudotas netinkamai, tikėtina, kad bus prarastas teisėtumas, perduodamas bandant delegitimizuoti

Moralinio vertinimo (de)legitimizacijos strategija yra susijusi su vertybių sistemomis. ⁷⁷ Pavyzdžiui, atsirado internetinių memų, kurie reagavo į Trumpo siūlomą statyti sieną ir Clinton elektroninio pašto skandalą ir kurie panaudojo šią strategiją bandydami delegitimizuoti kandidatus. (Paveikslas Nr. 4 ir Nr. 5) Tai susiję su Fairclough ir Thomaso „įsivaizdavimo“ samprata, kai „ateities ir dabarties kontrastas“ nustatomas įtaigiu ar atviru būdu. ⁷⁸ Kitaip tariant, pateikiamas galimas įsivaizduojamas ateities scenarijus, kuris gali būti pageidaujamas arba nepageidaujamas. Šią įsivaizdavimų sampratą atitinka „košmaro scenarijaus“ idėja, kuri atlieka svarbų vaidmenį.

Šioje dalyvaujamojoje skaitmeninėje kultūroje šios strategijos yra įtrauktos į internetinius memus ne tik siekiant padėti kūrėjui pasidalyti savo nuomone ir skleisti žinią, tikintis paveikti kitus, bet ir delegitimizuoti memo taikinį, kad būtų galima sukurti savo norimą politinį rezultatą

Greenpeace atvejis:

Analizuojant protesto memų atvejus, verta išskirti aplinkosaugos organizacijos „Greenpeace“ internetinių memų akciją „Let's go“. Ši internetinių memų kampanija priešinosi degalų įmonės „Shell“ Arkties naftos gręžimo planams. Kampanija sukūrė daugybę internetinių memų, sukurtų taip, kad atrodytų kaip pačios „Shell“ įmonės reklama. Be to, virusinėje kampanijoje buvo naudojami įvairūs retoriniai metodai, kurie kėlė iššūkį „Shell“ tikslams ir tapatybei. ⁷⁹ „Greenpeace“ ir vartotojų sukurti

⁷⁵ Ross, Rivers Digital cultures of political participation

⁷⁶ Ibid

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Corey Davis et. al. „You Can't Run Your SUV on Cute. Let's Go!": Internet Memes as Delegitimizing Discourse." *Environmental Communication* 10.1 (2016): 62-83. p.

memai naudoja ironiją, įmonės balsą ir humorą, kad delegitimizuotų „Shell“ pastangas Arktyje. Mokslininkai, tyrinėję šį atvejį, pastebi, jog kultūrinis trukdymas pasitelkiant humorą, ironiją, kalbėjimą kompanijų vardu, interaktyvumą, intertekstualumą pakeis prasmės kūrimo būdą mūsų visuomenėje.

„Greenpeace“ organizacija naudodama internetinius memus bandė delegitimizuoti „Shell“ planuojamus Arkties gręžimo veiksmus. Vienas iš delegitimizacijos veikslių buvo naudojama ironija. Svarbiausias ironijos bruožas yra tas, kad ji vienu metu išreiškia daugiau nei vieną prasmę – daugiau nei vieną perspektyvą. Galima pažymėti, kad ironijos „bendra savybė yra ką nors suprasti išreiškiant priešingybę.“⁸⁰ Tai reiškia, kad „Greenpeace“ „Arctic Ready“ memai, kaip ir visi ironiški diskursai, reikalauja, kad internetinių memų kūrėjai ir žiūrovai rekonstruotų posakius su reikšmėmis, kurios skiriasi nuo tų, kurios matomos internetiniame meme. Pavyzdžiui paveiksle Nr. 7, „Greenpeace“ parodė baltąją mešką, kuri plaukioja vandenyje, šiame meme užrašyta „Aš turiu 99 problemas, bet kietas ledas nėra viena jų“.

*Paveikslas 7: Greenpeace akcijos
Let's go memo pavyzdys.*

Kita delegitimizavimo priemonė – tai „Shell“ kompanijos kultūros ir kalbos naudojimas, taip išjuokiami oficialūs „Shell“ pranešimai.⁸¹ Tai daroma dėl to, kad būtų pajuokiamas oficiali kompanijos kalba, sukuriama erdvė, kurioje vartotojai iš esmės galėtų tyčiotis iš „Shell“.

Internetiniai memai įgavę virusinę savybę, pradėjo sparčiai daugintis, taip pat nemažai interneto vartotojų pradėjo kurti internetinius memus, juos pradėjo taikyti įvairiomis formomis, turiniu ir pozicija. Daugelyje šių internetinių memų galime rasti humoro, kuris nebūtinai yra ironiškas ar šaiposi

⁸⁰ Ibid, 62-83 p.

⁸¹ Ibid. 62-83 p.

iš „Shell“ kompanijos oficialumo, bet yra ir internetinių memų, kurie labai tikroviškai kopijuoja Shell kompanijos reklamas. Kai naudotojas, kuris nesusijęs su „Greenpeace“, sukuria turinį, šis protesto judėjimas gali būti nutraukiamas, nes protestas pradeda gyventi savo gyvenimą be didesnių protesto organizatorių pastangų.

„Let's Go!“ Arkties kampanija įgalino eilinius piliečius, suteikdama jiems įrankių kurti ir skleisti savo anti „Shell“ žinutes. Kampanijos protestas išreikštas internetiniais memais padėjo vartotojams išreikšti savo prieštaravimą „Shell“ Arkties grėžimo planams. Internetinių memų formatas suteikė „Greenpeace“ rėmėjams galimybę sujungti vaizdą ir tekstą taip, kad memai trumpai, bet sėkmingai buvo užmaskuoti kaip tikros „Shell“ reklamos, tam tikra prasme užgrobdamos „Shell“ teisėtumą, kad būtų naudinga „Greenpeace“ ir jos rėmėjams. Retoriniu požiūriu kampanija buvo galinga pritraukdama žiniasklaidos dėmesį ir visuomenės palaikymą. Internetinė kampanija sulaukė sėkmės tiek internetiniame, tiek fiziniame pasaulyje. „Shell“ buvo priverstas atsisakyti savo plano dėl grėžimo Arkyje.⁸²

Occupy Wall Street atvejis:

„Occupy Wall Street“ (toliau – OWS) protestas buvo atsakas į ekonomikos nuosmukį ir aukštą nedarbo lygį Jungtinėse Valstijose. Tačiau tai taip pat buvo protestas prieš didelę nelygybę, kuri egzistuoja šalyje tarp mažiausiai ir daugiausiai uždirbančių asmenų. OWS atspindėjo įtampą tarp politinių ideologijų dėl ekonominės struktūros ir pagrindinių žmogaus laisvių sampratų Jungtinėse Valstijose. OWS sulaukė dėmesio ir sekėjų per socialinę žiniasklaidą, tapo tam tikru virtualaus pasaulio judėjimu, kuris atspindėjo ir palaikė realaus pasaulio judėjimą. Vienas iš OWS memų, kuriame buvo naudojamas intertekstualumas, buvo „Casually Pepper Spray Everything Cop“ Internetiniame meme pavaizduotas policijos leitenantas Johnas Pike'as, 2011 m. lapkričio 18 d. Davis mieste naudojantis pipirines dujas prieš protestuotojų grupę. Grubus policininko elgesys sukrėtė viešąją erdvę, nes atrodė, jog purškiant nuodingas chemines medžiagas ant protestuojančių žmonių jam visiškai nerūpėjo jų sveikata. Nuotrauka buvo paskelbta socialinėje platformoje „Reddit“, kitą dieną buvo paskelbta internetinių memų gaminimo platformoje „Know Your Meme“, o netrukus po to pasirodė pirmieji remiksiuoti internetiniai memai. Iš originalios nuotraukos buvo iškirpta policininko figūra ir „Photoshop“ pagalba policininkas, purškiantis pipirines dujas, buvo perkeltas į istorines pasaulio scenas.⁸³ Mokslininkas Milneris sugrupavo atskirus „Pepper Spray Cop“ memus į tris pagrindines subkategorijas, sutelkdamas dėmesį į dominuojančią formą. Pirmiausia, tai yra scenos, kuriose

⁸² Ibid 62-83 p.

⁸³ Huntigton, Pepper spray cop 77-93 p.

vaizduojami nekalti asmenys ir gražios akimirkos. Antra, tai memai, orientuoti į ikoniškus visuomenės protesto demonstravimus, o paskutinė kategorija yra memų, kuriuose naudojamos patriotinės Amerikos ikonografijos scenos, pavyzdžiui, istoriniai paveikslai, vaizduojantys įvykius aplink Amerikos revoliuciją, arba ikoniniu tapęs Iwo Jima vėliavos pakėlimo vaizdas.⁸⁴ Konkrečiai vėliavos ir „Pepper Spray Cop“ memo kompiliacija galime pamatyti paveiksle Nr. 8.

Šios plačios kategorijos iliustruoja, kaip internetiniai memai permaišo istorijos ir popkultūros vaizdus, kaip internetinis memas buvo panaudotas, kaip kritika prieš perteklinę policijos galią protesto metu ir kaip protesto užfiksuoti vaizdai virto internetiniais memais, o jie įgavo didžiulę reikšmę viso protesto mastu.

Paveikslas 8: Pepper spray cop internetinio memo pavyzdys

Internetinių memų kūryba ir sklaida yra vienas iš būdų protestuoti. Internetinių memų pagalba siekiama išreikšti savo nuomonę, įtikinti kitus, kurti viešąją diskusiją, mobilizuoti bendražygius protestui ar iššaukti masinį veiksma realiaame gyvenime. Internetiniai memai taikomi politinėje komunikacijoje, norint valdyti ne tik politines kampanijas, bet ir protesto įvaizdį. Verta pabrėžti, jog internetiniai memai gali būti panaudoti populistinių ir ekstremistinių veikėjų, internetinių memų pagalba siekiama kritikuoti oponentus ir skleisti konspiracijos teorijas apie juos. Būtina atkreipti dėmesį, jog internetinis memas gali būti naudojamas, kaip diskursinis ginklas, kurio pagalba gali internetinių memų kūrėjai tyčiotis ir skleisti melą, jog galėtų pakelti savo galios poziciją visuomenėje. Dažniausiai interneto protesto memai naudoja delegitimizacijos įrankį, kurio pagalba siekiama neigiamai pavaizduoti asmenį, politinį veikėją ar organizaciją. Galima išskirti kelias delegitimizacijos strategijas, tokias kaip : įgaliojimo įteisinimo, moralinio vertinimo, ironijos ar kalbėjimas vaizduojamo objekto balsu.

⁸⁴ Milner „Pop polyvocality: Internet memes

4. PROTESTO INTERNETINIŲ MEMŲ LIETUVOJE ANALIZĖ

Šiame skyriuje bus pristatytas kritinės diskurso analizės metodas, kaip juo reikia analizuoti mikro- ir makrolygmenis, išnagrinėsime multimodalumo sąlygą. Pateiksiu informaciją apie duomenų rinkimo subtilybes ir analizuosime protesto internetinius memus Lietuvoje.

4.1. Metodologija.

Kritinės diskurso analizės (toliau – CDA) žanro tyrimai leidžia dekonstruoti ir rekonstruoti diskursą, kai platinamos, analizuojamos ir tarpusavyje integruojamos įvairios prasmės kūrimo priemonės.

Įvairios CDA paradigmos vadovaujasi keliais pagrindiniais socialinės tikrovės tyrimo principais, kuriuos išdėstė Fairclough ir Wodak.⁸⁵ Iš esmės CDA požiūris pripažįsta, kad galios santykiai yra diskursyvūs, kad diskursas sudaro visuomenę ir kultūrą, nes atskiri tekstai ir platesnės socialinės praktikos persipina, diskursas atlieka ideologinį darbą, yra istorinis. CDA yra tinkama metodinė priemonė socialiniams artefaktams ir juos informuojančioms socialinėms praktikoms tirti. Mokslininkai mano, kad socialinė praktika yra „įprasti būdai susieti tam tikrą laiką ir vietas, kai žmonės naudoja išteklius (materialius ar simbolius), kad veiktų kartu pasaulyje.“⁸⁶

Mokslininkų nuomone, socialinė praktika yra tokia, kokia atspindi socialiniame gyvenime, tai empirinis konkrečių kalbėjimo ir teksto formų tyrimas, tačiau jautrus tyrėjo vaidmeniui procese ir atrastų praktikų socialinėms pasekmėms. Šis empirizmas reiškia, kad turime keletą specifinių metodinių nurodymų, kaip atlikti CDA. Iš esmės Wodak ir Meyer nurodo keletą empirinių CDA akcentų: kalbą, neverbalinius žodžius, sąveikas ir kontekstą. Šie akcentai nukreipia kalbos analizę į platesnę socialinę tikrovę. Tai reiškia, kad reikia būti jautriems tiek visuomenės diskurso „makrolygmeniui“, tiek pokalbių sąveikos „mikrolygmeniui“.⁸⁷

Fairclough sako, kad kontekstinė teksto analizė makrolygmeniu yra tokia, kad suprastų, kaip veikia kalba, turėtume nepamiršti sąveikos metu akivaizdžių žanrų, diskursų ir stilių.⁸⁸ Fairclough nuomone, norėdami tirti diskursą kontekstualiai, turime žiūrėti, kaip semiotiniai elementai yra integruoti į tekstus.⁸⁹ Konkrečiuose diskursuose susipina plačios bendrinės konvencijos ir individualios

⁸⁵ Norman Fairclough, Ruth Wodak. *Critical discourse analysis*. na, 2005.

⁸⁶ Ibid

⁸⁷ Ruth Wodak ir Michael Meyer. „Critical discourse analysis: History, agenda, theory and methodology.“ *Methods of critical discourse analysis 2* (2009): 1-33 p. iš Ryan Milner *The world made meme: Discourse and identity in participatory media*. (Diss. University of Kansas, 2012. 81 p.

⁸⁸ Norman Fairclough . „A dialectical-relational approach to critical discourse analysis in social research.“ *Methods of critical discourse analysis 2* (2009): 162-187 p. Ryan Milner *The world made meme: 83 p*

⁸⁹ Ibid, 162-187 p.

stilistinės tendencijos. Diskurso analizė „svyruoja“ tarp dėmesio konkrečioms tekstinėms ir socialinėms praktikoms bei tarp dėmesio struktūroms, kurios kyla iš tekstų. Dėl šios priežasties būtina žiūrėti, kaip internetiniai memai, turėdami teksto struktūrą, susilieja su kitais tekštais ir platesniais diskursais.

Reisigl ir Wodak pabrėžia keletą diskursyvių strategijų. Nors jie sukūrė strategijas, skirtas konkrečiai spręsti, kaip žmonės praneša apie rasizmą, šis būdas turi platesnį požiūrio kampą. Šios strategijos iš esmės yra būdai, kuriais žmonės naudoja kalbą realybei kurti. Tokiu būdu konkretūs pasisakymai susilieja į socialinę realybę.⁹⁰ Pirma, referencinės arba nominavimo strategijos yra tai, kaip mes per diskursą kuriame socialines kategorijas ir socialinius vaidmenis socialiniams veikėjams. Grupodami ar įvardindami tam tikrus žmones ar idėjas, konstruojame jų socialinę padėtį. Be to, predikacinės strategijos yra tai, ką naudojame būsimam elgesiui numatyti arba „universalioms“ savybėms įvertinti. Būtent per šį atrankinį ir dalinį procesą sukuriame lūkesčius asmenims ar grupėms. Argumentavimo strategijos yra tai, kaip mes „kalbame“ apie savo perspektyvas metalygmeniu. Kadrovimo strategijos yra tai, kaip mes taikome savo paradigmas konkretiems atvejams, ką pranešame, cituojame, aprašome ar pasakojame. Galiausiai, sustiprinančios arba švelninančios strategijos naudojamos tiesos režimams eskaluoti arba juos kvestionuoti, kaip mes „paaštriname“ arba „sumažiname“ konkrečias paradigmas savo diskurse.

Nagrinėjant mikrolygmens diskursyvinius elementus, Van Dijk suteikia keletą metodinių priemonių konkrečių pasisakymų analizei, kad suprastume išsakytas perspektyvas. Mokslininkas sako, kad galime žiūrėti į sintaksę (kaip tekstas struktūrizuotas), leksiką (kokie žodžiai vartojami), semantiką (kokios reikšmės priskiriamos konkretiems diskursams), schematiškas struktūras (kaip sutvarkyti tekstai), retoriką (kaip stilius naudojamas diskurse) ir į pragmatizmą (kaip diskursai veikia kontekste ir materialiai).⁹¹

Kiekvienas iš šių elementų būtinas analizuojant internetinius memus ir juos supančius diskursus, kokius žodžius vartojo internetinių memų kūrėjai memuose, kokias reikšmes jie minėjo ar ginčijo, kaip jie buvo organizuoti, kaip jie veikia stilistiškai ir kaip jie išdėstyti kontekste. CDA suteikia daug metodinių priemonių. Fairclough akcentuoja platesnę socialinę praktiką, padeda kontekstualizuoti tyrimus makrolygmeniu. Reisigl ir Wodak strategijos atskleidžia, kaip mikrolygio tekstai buvo naudojami makrolygmens diskursams tirti. O Van Dijk kalbinės strategijos orientuojasi į teksto

⁹⁰ Martin Reisigl ir Ruth Wodak. *Discourse and discrimination: Rhetorics of racism and antisemitism*. (Routledge, 2005.) Iš Ryan Milner *The world made meme*: 84 p.

⁹¹ Teun A. Van Dijk, „Discourse analysis as ideology analysis.“ *Language & peace*. Routledge, 2005. 41-58. Iš Milner *The world made meme* 83 p.

komponavimo mikrolygmenį. Visos šios strategijos remiasi kultūrinio dalyvavimo vertinimu per socialinius tekstus.

Mokslininkai Reisiğl, Wodak tyrinėdami CDA pabrėžia intertekstualumą, kaip tekstai nurodo kitus tekstus, kaip diskursai susiję su kitais diskursais.⁹² Taip pat svarbi tyrimo dalis yra multimodalumas – kaip susipina žodžiai, garsai ir vaizdai. Kiekvienas iš šių elementų yra pagrindinis interneto memų elementas. Memai yra intertekstualūs, kiekvienas naujas tekstas remiasi prieš tai buvusia prielaida, o nusistovėję tekstai jungiasi vienas su kitu. Jie taip pat yra sujungiantys keletą diskursų, susiejantys popkultūrą su politika, tapatybę su įvykiais, o komentarus su ironija. Žinoma, jie taip pat yra daugiaryšiai, maišydami vaizdą, tekstą, o kartais ir vaizdo įrašą bei garsą, kad sukurtų daugialypius artefaktus. Tokiu būdu galime ne tik „apibūdinti tekstą ir kalbėti, bet ir paaiškinti, kaip tikroji kalba ir socialiai bendri įsitikinimai veikia diskurso kūrimą ir kaip juos savo ruožtu veikia diskursas“ .

Tačiau memai naudoja daugiau nei žodžius. Kartais jie net neturi žodžių. Jie iš esmės yra daugiaryšiai, todėl diskurso analitikai vis labiau ragina įvertinti šį multimodalumo diskurso aspektą. Kress ir van Leeuwen pateikė multimodalinės komunikacijos semiotinės analizės pagrindą. Jie pabrėžia, kad reikėtų atsižvelgti į tris metasemiotinės vaizdų užduotis: reprezentacines, kompozicines ir tarpasmenines metafunkcijas.⁹³ Šie trys aspektai yra dinamiškai susiję ir kartu konstruoja vizualinio vaizdo prasmę ir ideologinę funkciją. Žmonės, vietos ir objektai vaizde sukuria turinį, reprezentaciją metafunkciją. Tarpasmeninės ir kompozicinės savybės sudaro atlikimo funkcijas. Tarpasmeninės metafunkcijos analizė apima vaizdo kūrimo ir žiūrėjimo dalyvių (kūrėjo, vaizdo veikėjų ir auditorijos) veiksmus. Be to, Kress pabrėžia būtinybę atsižvelgti į socialiai suformuotus kultūrinius komunikacijos išteklius, tokius kaip dydis, spalva, išdėstymas, raštas, vaizdas ir šriftas, ir interpretuoti kiekvieno ištekliaus vaidmenį.

Apibendrinant galime sakyti, jog šiame tyrime Lietuvos internetinius protesto ir kontrprotesto internetinius memus analizuosiu pasitelkdamas teorinėje prieigoje išgrynintus internetinių memų elementus: turinį, formą ir poziciją, atkreipsiu dėmesį į internetinio memo humoro, intertekstualumo ir virusiškumo savybes, tai padės atlikti kritinės diskurso analizės mikrolygmens, makrolygmens metodinės priemonės ir išskirtas multimodalumo analizės pagrindas.

⁹² Ruth Wodak, ir Martin Reisiğl. „The discourse-historical approach“ *Methods of critical discourse analysis 2* (2009): 87-121 iš Milner *The world made meme*

⁹³ Gunther Kress ir Theo Van Leeuwen. *Reading images: The grammar of visual design*. Routledge, 2020. Iš Eemeli Hakoköngäs et.al. „Persuasion through bitter humor: Multimodal discourse analysis of rhetoric in internet memes of two far-right groups in Finland.“ *Social Media+ Society* 6.2 (2020):

4.2. Duomenų rinkimas

Protestų memai Lietuvoje analizuojami naudojantis kritinės diskurso analizės metodu. Tyrimui pasirinktas laikotarpis yra nuo 2021-05-05 iki 2021-09-15, per šį laikotarpį Lietuvoje įvyko keletas protestų. Tyrimo medžiagą rinkta iš dviejų ideologiškai skirtingų viešųjų erdvių. Vienoje viešosios erdvės grupėje buvo dalintasi protestus palaikančiais, mobilizuojančiais, protestuotojų nuomonę skleidžiančiais internetiniais memais, šioje grupėje nebuvo atrenkami internetiniai memai, manoma, kad visi rasti internetiniai memai mobilizuoja protestuotojus. Kitoje viešosios erdvės grupėje buvo dalintasi internetiniais memais, kurie kritikavo, tyčiojosi iš protestuotojų ar jų lyderių, išreiškė visiškai priešingą nuomonę nei protestuotojai. Šioje viešojoje erdvėje buvo rasta labai daug internetinių memų, kurie nesusiję su protestais, dėl šios priežasties internetiniai memai buvo atrenkami pagal temą, žodžius, vaizdą, susijusius su tyrimo laikotarpyje įvykusiais protestais.

Prieš pademonstruojant, iš kokių socialinių tinklų grupių ir puslapių buvo atrenkami internetiniai memai, reikia pristatyti, kokie protestai įvyko aptariamuoju laikotarpiu.

„Didysis šeimos gynimo maršas“ įvyko 2021 m. gegužės 15 d. Vilniuje, Vingio parke. Organizatorių teigimu, protesto akcija buvo skirta apginti Lietuvos tradicines šeimas, šeimos vertybes. Buvo išreikštas nepritarrimas Stambulo konvencijai, maršo dalyviai siekė apsaugoti Konstitucijoje numatytą „teisinę ir visuomeninę tvarką“. Susirinkusieji išreiškė nepasitikėjimą Lietuvos valstybės politikais, anot protestuotojų, prieš Lietuvos valstybę buvo vykdomas ideologinis karas, skleidžiama genderistinė propaganda. Pasak Lietuvos policijos atstovų, mitinge dalyvavo apie 10 tūkstančių žmonių. Renginyje skambėjo politikų, aktyvistų kalbos, vienas ryškiausių akcentų buvo ištransliuota Lietuvos Respublikos Prezidento Gitano Nausėdos kalba.⁹⁴

Nors renginys buvo skirtas tradicinės šeimos gynybai, tačiau reikalavimų sąrašė atsirado ir šie punktai: „Nedelsiant išbraukti iš Seimo darbotvarkės Tautinių mažumų įstatymo projektą“; „Nedelsiant, bet ne vėliau kaip iki birželio 1 d., atšaukti iš Vyriausybės Sveikatos apsaugos ministrą Arūną Dulčį, kuris savo prieštariniais, nepalaujamais kaitaliojamais sprendimais kelia visuomenėje sumaištį, kurio iniciatyva priverstinai vykdomi vakcinavimo ir testavimo veiksmai.“; „Nedelsiant, bet ne vėliau kaip iki birželio 1 d., atšaukti iš Vyriausybės Ekonomikos ir inovacijų ministrę Aušrinę Armonaitę – kaip nekompetentingą, inicijavusią diskriminacinį Galimybių pasą ir ministerijos tribūną naudojančią savo politinės partijos reklamavimui, išskirtinai proteguojančią stambųjį kapitalą ir žlugdančią smulkųjį, vidutinį ir šeimos verslą.“; „iki birželio 1 d. atšaukti iš pareigų LRT generalinę direktorę Moniką Garbačiauskaitę Budrienę, kuriai vadovaujant visuomeninis transliuotojas LRT virto

⁹⁴ Delfi „Didysis šeimos gynimo maršas“, [www.delfi.lt](https://www.delfi.lt/temos/didysis-seimos-gynimo-marsas), žiūrėta 2022-01-03 <https://www.delfi.lt/temos/didysis-seimos-gynimo-marsas>

genderizmo ir neomarksizmo propagandos, tradicinių ir prigimtinių tautos vertybių niekinimo ruporu.“⁹⁵

Antroji protesto akcija – 2021 m. birželio 15 d. keli šimtai žmonių susirinko prie Lietuvos Respublikos Seimo į protesto akciją dėl šeimos politikos. Ši protesto akcija buvo gegužės 15 d. protesto akcijos tęsinys. Buvo reikalaujama tų pačių dalykų, ir juos įgyvendinti tuoj pat.⁹⁶

Trečioji protesto akcija įvyko rugpjūčio 10 d. Mitingo rengėjai reikalavo Lietuvos vyriausybės atsistatydinimo, prašyta nutraukti privalomąjį testavimą dėl COVID-19 viruso, taip pat buvo prašoma panaikinti galimybių pasą, nutraukti spaudimą, kuris susijęs su vakcinų klausimais.

Įvardinta protesto akcija transformavosi į riaušes prie Lietuvos Respublikos Seimo. Protestas, prasidėjęs prie Mažvydo bibliotekos, persikėlė prie Seimo rūmų. Protestuotojai buvo užblokavę vartus, neleido išeiti Seimo nariams, rėkavo, prasidėjo smurtiniai veiksmai prieš Seimo narius bei policijos pareigūnus ir žurnalistus, į juos buvo mėtomi akmenys, griaudėjo sprogimai.⁹⁷

Ketvirtoji protesto akcija – rugsėjo 4 dieną įvyko pirmosios seksualinių mažumų eitynės Kaune, buvo siekiama atkreipti visuomenės dėmesį į LGBT bendruomenės teisės bei problemas, tačiau vykstant eitynėms atsirado protestuojančių asmenų, kurie nepritarė eitynėms ir šaukė necenzūrinius žodžius ir grasino eitynių dalyviams.⁹⁸

Penktoji protesto akcija įvyko rugsėjo 10 d. – apie 5 tūkstančiai protestuojančių žmonių susirinko į Katedros aikštę, kurioje buvo išreikšti reikalavimai, kurie buvo susiję su COVID-19 ligos valdymo procesais. Buvo reikalaujama atšaukti galimybių pasą, atšaukti vakcinaciją prieš žmonių valią, niekada nenagrinėti partnerystės įstatymo, Stambulo konvencijos. Buvo prašoma pasitraukti iš pareigų kai kurių Lietuvos Vyriausybės ir Seimo narių. Pasibaigus renginiui, jo organizatoriai paprašė neiti link Lietuvos Respublikos Seimo, tačiau didžiulė minia žmonių žygiavo Gedimino prospektu, link Seimo, tačiau policijos pareigūnai užkirto kelią, buvo suimta keletas asmenų.⁹⁹

⁹⁵ Šeimų sąjūdis, „„Didysis Šeimos Gynimo Maršas 2021“ startavo ir tęsis toliau – įgarsinti reikalavimai aukščiausiai šalies vadovybei“, www.seimusajudis.lt, 2021-05-19, žiūrėta 2022-01-03 <https://seimusajudis.lt/naujienos/didysis-seimos-gynimo-marsas-2021-startavo-ir-tesis-toliau-igarsinti-reikalavimai-auksciausiai-salies-vadovybei/>

⁹⁶ Jūratė Skėrytė, Jadvyga Bieliavskaitė, „Keli šimtai žmonių prie Seimo protestuoja dėl šeimos politikos, mitinge pasirodęs Maldeikis buvo išplūstas keiksmazodžiais“, www.lrt.lt, 2021-06-15, žiūrėta 2022-01-03, <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1431728/keli-simtai-zmoniu-prie-seimo-protestuoja-del-seimos-politikos-mitinge-pasirodes-maldeikis-buvo-isplustas-keiksmazodziais>

⁹⁷ Modesta Gaučaitė-Znutienė, „LRT trumpai. Riaušės prie Seimo – kaip viskas vyko?“, www.lrt.lt, 2021-08-11, žiūrėta 2022-01-03, <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1466941/lrt-trumpai-riauases-prie-seimo-kaip-viskas-vyko>

⁹⁸ Nerijus Povilaitis, et. al. „LGBT eitynės Kaune: sulaikyti 22 asmenys, pradėti penki ikiteisminiai tyrimai, nukentėjo du žmonės“, www.delfi.lt, 2021-09-14, žiūrėta 2022-01-03. <https://www.delfi.lt/news/daily/law/lgbt-eitynes-kaune-sulaikyti-22-asmens-pradeti-penki-ikiteisminiai-tyrimai-nukentejo-du-zmones.d?id=88107023>

⁹⁹ Austėja Masiokaitė – Liubinienė, „Penktadienio įvykiai: po taikaus mitingo Katedros aikštėje – neramumai Gedimino prospekte, Seimas susirinko į eilinę rudens sesiją“, www.lrt.lt, 2021-09-10, žiūrėta 2022-01-03, <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1493715/penktadienio-ivykiai-po-taikaus-mitingo-katedros-aiksteje-neramumai-gedimino-prospekte-seimas-susirinko-i-eiline-rudens-sesija>

Įvardintos protesto akcijos paskatino internetinių memų, kritikuojančių protestą, atsiradimą viešosiose erdvėse. Verta paminėti, jog internetinius memus naudojo asmenys, siekiantys delegitimizuoti protesto dalyvius, o protestų organizatoriai vidinėse socialinių tinklų grupėse dalinasi internetiniais memais, kurie mobilizuoja protesto dalyvius, buvo platinami internetiniai memai, kurie atitiko protestuotojų idėjas ir pažiūras.

Protestą palaikančiųjų viešosios erdvės kurtų ar pasidalintų internetinių memų ieškota vidiniuose ir atviruose socialiniuose tinkluose ir puslapiuose. Į tam tikras vidines grupes pakliūti yra sudėtinga, reikia atsakinėti į administratorių užduodamus klausimus. Buvo padaryta prielaida, kad bus tikrinama „Facebook“ anketa, dėl šios priežasties ir dėl asmens duomenų privatumo buvo sukurta netikra anketa vardu Feliksas Stonys, šios anketos pagalba buvo integruotasi į vidines ir uždaras protestuotojų grupes ir ieškoma internetinių memų tyrinėjamame laikotarpyje. Didžiausias skirtumas tarp uždaru „Facebook“ grupių ir „Facebook“ puslapių yra tas, kad grupėje asmenys gali laisvai dalintis savo nuomone, požiūriu ar internetiniais memais, tačiau yra administruojantys asmenys, kurie įrašą gali ištrinti, priešingai nei puslapyje, kurį prižiūri vienas asmuo ar asmenų grupė. Skirtingose grupėse esantys asmenys protestuoja prieš skirtingus dalykus, tačiau protestų metu galime pastebėti, jog protestuotojai sujungia savo idėjas ir bando protestuoti kartu. Kova prieš LGBT "propagandą" ar „genderizmo politiką“ eina koja kojon kartu su kova prieš vakcinas ar COVID-19 apribojimus šalyje. Įvardintose grupėse buvo rasta iš viso 148 internetiniai memai.

Eil. nr.	Platforma/ Uždara ar atvira	Pavadinimas/Sekančių žmonių skaičius	Su protestais susijusių internetinių memų skaičius
1.	„Facebook“ / uždara	„Lietuvos šeimų sąjūdis“, 36,3 tūkst.	41
2.	„Facebook“ / uždara	„Galvojama ir kitaip“, 579 šimt.	12
3.	„Facebook“ / uždara	„Geltonas pūkelis“, 20,3 tūkst.	9
4.	„Facebook“ / atvira	„Knygnešys“, 35,7 tūkst.	3
5.	„Facebook“/ uždara	„Lobovas.“ 454 šimt.	6

6.	„Facebook“ / uždara	„NE Sorošui Lietuvoje“; 13,5 tūkst.	4
7.	„Facebook“ / atvira	„Nepatogus rašytojas“, 15 tūkst	7
8.	„Facebook“ / atvira	„Pilietis“, 3,3 tūkst	48
9.	„Facebook“ / uždara	„Stop LGBT propaganda Lietuva“; 8,3 tūkst.	7
10.	„Facebook“ / atvira	„Vitolda“; 7,8 tūkst.	11

Lentelė 1: Palaikančių protesto internetinių memų kiekis

Protestą kritikuojančių internetinių memų paieška vyko laisvai prieinamuose šaltiniuose, šie šaltiniai pasižymi tuo, kad juose dažnai galime atrasti internetinių memų, politinės satyros, humoro, išreikštos nuomonės apie tam tikrus įvykius, kurie vyksta politiniame gyvenime ir ne tik. Būtina pabrėžti, jog „Instagram“ ir „Facebook“ puslapius administruoja individas ar individų grupė, kurie atrenka, kokius internetinius memus kelti į puslapį, šie internetiniai memai gali būti kuriami tiek administruojančių asmenų, tiek gauti iš kitų asmenų, kurie privačia žinute pasidalina su puslapio administratoriais išlaikant anonimiškumą. Asmenys, kurie seka puslapius, gali išreikšti nuomonę apie internetinius memus komentuodami ar išreikšti palaikymą spausdami „širdelės“ ar „patinka“ mygtuką. „Reddit“ puslapiuose asmenys į „subreddit¹⁰⁰“ gali patys kelti savo internetinį memą, tačiau jeigu jis neatitiks puslapio administratoriaus sukurtų taisyklių, jis gali būti ištrinamas. „Reddit“ platforma labiau atitinka Habermas apibrėžtą viešosios erdvės supratimą, tačiau Lietuvos auditorijoje, socialiniuose tinkluose „Facebook“ ir „Instagram“ internetiniai memai yra populiariesni. Iš viso buvo atrinkti 155 internetiniai memai

Eil. nr.	Platforma	Pavadinimas/Sekėjų skaičius	Su protestais susijusių internetinių memų skaičius
1.	„Instagram“	„Aletumeme“; 39,8 tūkst.	37
2.	„Reddit“	„Lithuania“; 68,6 tūkst.	6

¹⁰⁰ „Subreddits“ yra papildomos „Reddit“ svetainės gijos arba kategorijos. Jie leidžia naudotojams sutelkti dėmesį į konkretų pomėgį ar temą skelbiant turinį, kuris yra nubalsuotas arba atmetamas pagal tinkamumą ir vartotojo pageidavimus. , <https://www.techopedia.com/definition/31607/subreddit>

3.	„Instagram“	„Ltu.memes“; 585 šimt.	1
4.	„Reddit“	„Paul de Miko subreddit“; 41,8 tūkst.	29
5.	„Facebook“	„Pavogtas Landsbergio šiferis“; 20,9 tūkst.	58
6.	„Instagram“ ir „Facebook“	„Politiniai lavonai“; IG 19,7 tūkst.; FB 12,8 tūkst.	20
7.	„Instagram“	„Support local memes“; 43,3 tūkst	4

Lentelė 2: Kritikuojančių protesto internetinių memų kiekis

4.3. Duomenų analizė

Analizuojant internetinius memus tiek protestą palaikančių asmenų viešojoje erdvėje, tiek protestą kritikuojančių viešojoje erdvėje, galima pamatyti, kad internetiniai memai kuriami laikantis tam tikros tematikos, tropų. Lyginant skirtingų viešųjų erdvių internetinius memus, pastebėtina, kad abi grupės pašiepia, kritikuoja lyderius, politikus ar žinomus veidus. Protestą kritikuojantys pašiepia protesto organizatorius, ryškius lyderius ir politikus, kurie iš dalies ar visiškai palaiko protesto idėją, o protestą palaikantys kritikuoja valstybės pareigūnus, politikus, politines partijas ar asmenų grupes. Abi grupės viešojoje erdvėje skleidžia internetinius memus, kurie yra įkrauti humoru, pašaipa, ironija ir sarkazmu ir yra įžeidūs. Kadangi keli protestai iš dalies vyko dėl šeimos politikos, LGBT bendruomenės teisių, buvo rasta palaikančių ir smerkiančių internetinių memų, kurie susiję su LGBT bendruomene. Rasta nemažai internetinių memų, kuriuose pavaizduoti populiarūs internetinių memų simboliai, vakarų, taip pat ir fašizmo, komunizmo, istorinės atminties artefaktai. Išskirtinai protestą palaikančiųjų viešojoje erdvėje rasta mobilizuojančių, dezinformuojančių, prieš verslą ir žiniasklaidą nukreiptų internetinių memų. Iš viso rastų internetinių memų buvo 306, tačiau tolimesnei analizei buvo atrinkti 259 internetiniai memai. Makrolygmeniu buvo išanalizuoti visi internetiniai memai, tačiau mikrolygmeniu pasirinkti 38 internetiniai memai.

Lentelėje Nr. 3 galime pamatyti, kokiomis temomis buvo sukurti internetiniai memai.

Eil. nr.	Tematika	Protestą kritikuojančių	Protestą palaikančių
----------	----------	-------------------------	----------------------

1.	Kritikuojami protesto lyderiai, politiniai veikėjai, žinomi asmenys	35	38
2.	Smerkiama/ palaikoma LGBT bendruomenė	11	8
3.	Informacinis saugumas/ dezinformacija	2	12
4.	Protestą mobilizuojantys	-	40
5.	Humoristiniai, ironiški, įžeidinėjantys – juokaujama iš protestuojančių gyvenimo būdo, veiksmų, arba tyčiojama iš dabartinės pandemijos situacijos šalyje ar niekinami LGBT asmenys	91	22

Lentelė 3: Internetinių memų kiekis pagal tematikas.

4.3.1. Protesto lyderių ir politikų internetiniai memai

Protesto palaikytojų ir kritikų internetiniuose memuose daugiau nei kartą buvo pavaizduoti šie politikai, vieši asmenys ar pasaulio lyderiai ar diktatoriai:

Eil. nr.	Politikas; lyderis; diktatorius	Rasta internetinių memų
1.	Gitanas Nausėda	11
2.	Ingrida Šimonytė	9
3.	Gabrielius Landsbergis	9
4.	Vytautas Landsbergis	3
5.	Antanas Kandrotas – Celofanas	6
6.	Aušrinė Armonaitė	6
7.	Artūras Orlauskas	8
8.	Tomas Vytautas Raskevičius	4
9.	Remigijus Šimašius	2

10.	Arūnas Dulkys	2
11.	Agnė Bilotaitė	3
12.	Dainius Kreivys	3
13.	Arvydas Anušauskas	3
14.	Astra Astrauskaitė	3

Lentelė 4: sukurtų politinių veikėjų ar protesto lyderių internetinių memų kiekis

Daugelyje protestą palaikančių internetinių memų išreiškiamas nepasitenkinimas valdančiuoju elitu, Vyriausybe ar konkrečiais politikais. Internetiniai memai buvo nukreipti prieš politikus, kurie vykdo „netinkamą“ šeimos politiką, priima blogus sprendimus vakcinavimo, galimybių paso klausimais, galima pastebėti populistinių idėjų sklaidą, naudojant internetinių memų formą. Populistiškas kalbos vartojimas dažnai matomas kalbant apie politikų nepatikimumą, pažadų nesilaikymą, polinkį meluoti. Be to, politikai dažnai buvo įvardijami kaip vagys ar sukčiai. Šiuos politikus buvo bandoma delegitimizuoti, buvo taikoma įgaliojimo įteisavimo strategija, kuri aprašyta teorinėje dalyje.

Pavyzdžiui, paveiksle Nr. 9 pateikiamas internetinis memas, kuris nukreiptas prieš Lietuvos politinius veikėjus, konkrečiai prieš užsienio reikalų ministrą Gabrielių Landsbergį, Ministrę Pirmininkę Ingridą Šimonytę, Seimo narį Lauryną Kasčiūną, aplinkos ministrą Simoną Gentvilą, socialdemokratų ir Seimo narius Gintautą Palucką, Dovilę Šakalienę bei Liberalų sąjūdžio atstovus, Seimo narius Raimundą Lopatą ir Arminą Lydeką. Meme atliktas nuotraukų sugretinimas atrodo kaip supažindinimas, parodoma, kaip atrodo bakterijos ir virusai, o ties žodžiu „parazitai“ nurodyti įvardintų politinių veikėjų atvaizdai. Parazitai visuomenėje žinomi, kaip organizmai, kurie gyvena naudodamiesi kitų organizmų kūnais, pavyzdžiui, erkės ar blusos. Internetinio memo kūrėjas, galėjo norėti pabrėžti būtent šią savybę, nes viešojoje erdvėje apie politikus kalbama, kaip apie vagis ir pan. Šis internetinis memas patenka į šiandien dienos diskursą, nes dominuojant informacijai apie COVID-19 virusą, svarbu pabrėžti sveikatos klausimus, kurie taip pat aktualūs protestuotojams. Humoro šiame internetiniame meme galime išvelgti, nes tai galėtų atitikti nesuderinamumo atvejį. Pastebėtina, kad būtent šiame internetiniame meme nepavaizduoti Laisvės partijos atstovai, kurie pakankamai dažnai vaizduojami internetiniuose memuose.

Paveiksle Nr. 10 pavaizduoti TS-LKD partijos nariai, ši nuotrauka įkelta į neužmirštuolių rėmelį, ant neužmirštuolės rėmelio yra užrašyta „Mes puikiai prisimename“, taip pat interneto memų kūrėjas pridėjo tekstą „KIEKVIENĄ JŪSŲ NUSIKALTIMĄ“. Taip kuriamas naratyvas, jog pavaizduoti TS-LKD partijos nariai yra nusikaltėliai, o apie jų nusikaltimus prisimenama. Taip stengiamasi

delegitimizuoti TS-LKD. Šis atvejis įdomus dėl savo intertekstualumo nes užrašas „Mes puikiai prisimename“, atrodo, yra originalus rėmelyje, o užrašas „Kiekvieną jūsų nusikaltimą“ atrodo įklijuotas, taip pat galime pastebėti, jog nuotrauka paimta iš 2016 m. metų seimo rinkimų, tačiau ji taip pat įklijuota, nes TS-LKD 2016-2021 m. laikotarpyje sausio mėnesį nėra skelbusi tokios nuotraukos su neužmirštuolių rėmeliais ir užrašu „Mes puikiai prisimename“. Neužmirštuolės yra simbolis, kuris primena apie 1991 m. Sausio 13 d. įvykius Lietuvoje. Galima teigti, kad TS-LKD nekeltų tokios nuotraukos, kurioje yra plojama, juokiamasi ir šypsomasi, kai bandoma prisiminti apie tragiškus Sausio 13 d. įvykius. Dėl šių priežasčių galime manyti, jog būtent šis internetinis memas iš dalies yra dezinformuojantis ir nukreiptas prieš konservatorių partiją – elitą. Šis internetinis memas yra tarpdiskursinis, nes pažvelgus į jį, jis suteikia keletą konotacijų. Abejais paveikslų Nr. 9 ir 10 atvejais bandoma delegitimizuoti politinius veikėjus.

Paveikslas 9: internetinis memas - politinių veikėjų kritikos pavyzdys

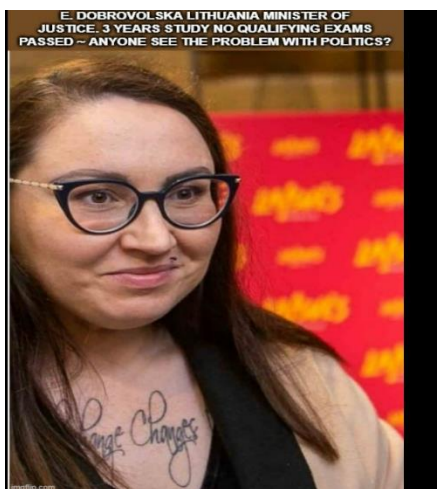

Paveikslas 10: internetinis memas - politinių veikėjų kritikos pavyzdys

Paveiksle Nr. 11 galime pamatyti internetinį memą, kuriame pavaizduota dabartinė teisingumo ministrė Evelina Dobrovolska, viršuje virš jos nuotraukos angliškai parašyta „E. Dobrovolska Lithuania minister of Justice. 3 years study no qualifying exams passed – anyone see the problem with politics?“ (Evelina Dobrovolska, Lietuvos teisingumo ministrė, 3 metai studijų, nėra išlaikiusi kvalifikacijos egzaminų, ar kažkas mato problemą su politika?) Šiame internetiniame meme bandoma atkreipti dėmesį į teisingumo ministrės išsilavinimą, nes kai ji tapo kandidate į teisingumo ministrės postą, viešojoje erdvėje pasirodė svarstymai, ar magistrantūros laipsnio neturinti Evelina Dobrovolska profesionaliai ir kompetentingai atliktų savo pareigas.¹⁰¹ Tačiau protestuotojų viešojoje erdvėje,

¹⁰¹ Vytenis Miškinis, „Į teisingumo ministres kandidatuoja E. Dobrovolska nebaigusi nė magistrantūros: „Turiu pakankamai kompetencijų“, www.15min.lt, 2020-11-19, žiūrėta 2022-01-03,

naudojant šį internetinį memą, yra taikoma moralinio vertinimo strategija, bandoma sumenkinti Teisingumo ministrę dėl kompetencijų stokos. Svarbu pabrėžti, jog lietuvių protestuotojų viešojoje erdvėje, konkrečiai „Lietuvos Šeimų sąjūdžio“ „Facebook“ grupėje yra sukurtas angliškas internetinis memas, nors gramatiškai sakiny suformuotas netaisyklingai, tačiau galima daryti prielaidą, jog šis internetinis memas buvo platinamas užsienio auditorijai arba sukurtas priešišku Lietuvai jėgų. Taip pat internetinis memas klaidina, nes Evelina Dobrovlska yra pabaigusi ketverių metų bakalauro studijas Mykolo Romerio Universitete.¹⁰²

Paveikslas 11: internetinis memas - politinių veikėjų kritikos pavyzdys

Galime pastebėti, jog protestuotojai politikus, esamus ir buvusius valstybės vadovus lygina su diktatoriais, dažniausiai su Adolfu Hitleriu, Stalinu, Leninu taip protestuotojai nori pasakyti, jog dabartinė valstybės politika, susijusi su COVID-19 valdymo priemonėmis ir galimybių paso sprendiniu, tapo totalitarinė. Lietuvos Vyriausybės sprendinius dėl COVID-19 viruso suvaldymo priemonių, internetinių memų kūrėjai lygina su II Pasaulinio karo diktatoriaus Adolfo Hitlerio nusikaltimu prieš žydų tautybes asmenis – holokaustu. Paveiksle Nr. 12 galime matyti besišypsantią Lietuvos Respublikos Vyriausybės Ministrę Pirmininkę Ingridą Šimonytę, prieš ją Adolfas Hitleris. Nuotraukų redagavimo programos pagalba Šimonytė atrodo lyg vilkėtų karinę uniformą. Viduryje nupiešta kaukolė, parašytos dvi 1941 m. ir 2021 m. datos, o viršuje ir apačioje parašyta „Galimybių

<https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/i-teisingumo-ministres-kandidatuojanti-e-dobrovlska-nebaigusi-ne-magistranturos-turiu-pakankamai-kompetenciju-56-1410240?copied>

¹⁰² Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, Evelinos Dobrovlskos gyvenimo aprašymas, 2021-08-13, žiūrėta 2022-01-03, <https://tm.lrv.lt/lt/struktura-ir-kontaktai/gyvenimo-aprasymas>

pasas“, galimybių paso nuotrauka pridėta prie pagrindinės Šimonytės ir Hitlerio gretinimo nuotraukos. Internetinio memo pagalba protestuotojai siekia sulyginti Hitlerio sprendimus su Šimonytės, kaip Vyriausybės vadovės sprendimais, COVID-19 viruso valdymo priemonės prilyginamos holokaustui. Paveiksle Nr. 13 galime pamatyti, jog Šimonytė lygiai taip pat, kaip ir praeitame meme, reprezentuoja Adolfo Hitlerio asmenybę, nes ji aprengta nacistine uniforma, tik šiuo atveju ant jos veido „prilipdyti“ Hitlerio ūsai. Šiame internetiniame meme Šimonytė laiko švirkštą ir Dovydo žvaigždę, ant kurios parašyta „Galimybių žvaigždė“, ant politikės kairės rankos yra ne nacių raištis, o LGBT vėliavos raištis. Protestuotojai šiuo memu siekia sulyginti Šimonytę su Adolfu Hitleriu, taip pat bando sulyginti galimybių pasą su Dovydo žvaigžde, kurią žydų tautybės asmenys privalėjo nešioti getuose Holokausto metu. Nors galimybių pasas nėra susijęs su LGBT bendruomene, protestuotojai sujungia dvi temas viename meme, šis dviejų artefaktų sujungimas į vieną internetinį memą reprezentuoja prieš ką protestuoja memų kūrėjas.

Paveikslas 12: internetinis memas - politinių veikėjų kritikos pavyzdys

Paveikslas 13: internetinis memas - politinių veikėjų kritikos pavyzdys

Paveiksle Nr. 14, skirtingai nei paveiksle Nr. 12 ir 13, Šimonytė lyginama ne su nacistinės Vokietijos lyderiu Adolfu Hitleriu, bet su sovietų sąjungos diktoriais Leninu ir Stalinu, šių asmenų plakatas integruotas kairėje memo pusėje, o ant Ingridos Šimonytės skverno prikabinta sovietų sąjungos žvaigždė. Tekste parašyta „Jums suorganizuosiu lietuvišką holodomorą – antivakseriai!“ Holodomoras – tai 1932-1933 m. Sovietų sąjungos vadovybės dirbtinai sukeltas badas Ukrainoje. Internetiniame meme parašyti žodžiai tampa tarsi Ingridos Šimonytės balsu ir jos gąsdinimu antivakseriams – žmonėms, kurie nepripažįsta vakcinų. Lyginant paveikslų Nr. 12,13,14 struktūrą galima pastebėti, kad paveikslas 14 yra sukurtas neprofesionaliai, tai neatitinka standartinių internetinio memo formų, teksto šrifto ir spalvos, dėl šios priežasties galime manyti, jog internetinio

memo kūrėjas nėra susipažinęs su internetinių memų kultūra.¹⁰³ Paveiksle Nr. 15 pavaizduotas Remigijus Šimašius, prie jo veido „prikabinti“ ūsai, o tekste parašyta „Šimašenka mitingams – ne“. Šis internetinis memas sukurtas birželio mėnesį, kai Vilniaus miesto savivaldybė neišdavė leidimo susirinkti 3 dienų mitingui, kurį organizavo Didžiojo šeimų maršo organizatoriai.¹⁰⁴ Šiame internetiniame meme Remigijus Šimašiaus pavardė pakeista į Šimašenka, tai asocijuojasi su Baltarusijos diktatoriaus Aliaksandro Lukašenkos pavarde, šis diktatorius naudodamas jėgos struktūras, uždarinėdamas į kritikus į kalėjimus suvaldė didžiulius protesto mitingus Baltarusijoje, Lukašenka laikomas paskutiniu Europos diktatoriumi. Šio internetinio memo kūrėjai nori sulygtinti Šimašiaus protesto draudimus su Lukašenkos smurtiniu režimu. Svarbu pabrėžti, jog tekstas parašytas standartiniu ir populiariausiu internetinių memų šriftu ir stiliumi.

Paveikslas 14: internetinis memas - politinių veikėjų kritikos pavyzdys

Paveikslas 15: internetinis memas - politinių veikėjų kritikos pavyzdys

Protestuotojai taip pat kuria ir dalinasi internetiniais memais, kurie tyčiojasi iš politikų, viešų asmenų, kurdami humoristinius ar ironizuojančius memus. Šiuose internetiniuose memuose galima pastebėti, jog siekiama kalbėti politiko balsu, taip pat demonstruojama priešprieša prieš LGBT bendruomenę ir ją palaikančius asmenis. Paveiksle Nr. 16 pavaizduotas Vilniaus meras Remigijus Šimašius, jo nosis pailginta redagavimo programa, internetiniame meme parašyta „Ką sakyti kai žmona pradeda kažką įtarinėti?“ atsakymas „Nesirūpink, aš pas bendrapartiečius gėjus“. Pirmiausia verta atkreipti dėmesį į nosies pailginimo simbolį, kuris asocijuojasi su pasakų veikėju Pinokiu, šis

¹⁰³ Kate Brideau ir Charles Berret. „A brief introduction to impact:‘The meme font’.“ *Journal of Visual Culture* 13.3 (2014): 307-313.

¹⁰⁴ Delfi, „Savivaldybė neišdavė leidimo naujam „Šeimos gynimo maršo“ mitingui“, www.delfi.lt, 2021-06-04, žiūrėta 2021-01-05, <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/savivaldybe-neisdave-leidimo-naujam-seimos-gynimo-marso-mitingui.d?id=87379163>

personažas yra išdrožtas iš medžio, taip pat turi polinkį meluoti, o kai meluoja, jo nosis ilgėja. Dėl šios priežasties šiame internetiniame meme Remigijus Šimašius laikomas melagiu. Čia galime pamatyti keletą reikšmių, viena iš jų ta, kad Remigijus Šimašiaus neseniai išsiskyrė su žmona¹⁰⁵, taip pat liepos mėnesį susituokė su kita moterimi¹⁰⁶, dėl šios priežasties internetiniame meme daroma prielaida, jog žmona, su kuria išsiskyrė, įtarinėjo Remigijų Šimašių išdavyste, tačiau pasirodo ir antroji reikšmė. Ši reikšmė tampa Remigijaus Šimašiaus balsu ir ta reikšmė implikuoja, kad Remigijus Šimašius yra vienas iš Laisvės partijos lyderių, šios partijos vienas iš programinių tikslų yra įteisinti tos pačios lyties partnerystės įstatymą, taip pat šioje partijoje yra viešai prisipažinęs homoseksualus asmuo, Seimo narys Tomas Vytautas Raskevičius. Vienas iš "Šeimų maršo" tikslų yra neleisti įteisti partnerystės įstatymo, Remigijus Šimašius gali būti minimas dėl tos pačios priežasties, kaip ir praeitame internetiniame meme, jis birželio mėnesį uždraudė rengti mitingus tam tikrose Vilniaus miesto vietose.

Paveikslas 16: internetinis memas - politinių veikėjų patyčios pavyzdys

Paveiksle Nr. 17 ir 18 galime pamatyti intertekstualumo pavyzdį, kai internetinių memų pagrindas – nuotrauka, kurioje pavaizduotas TS-LKD pirmininkas, užsienio reikalų ministras Gabrielius Landsbergis, – yra vienodas, tačiau tekstas yra skirtingas. Paveiksle Nr. 17 parašyta „Seneli, iš manęs kieme juokias“ kitame internetiniame meme parašyta „Seneli, o tu eisi į mitingą?“ Naudojama ta pati strategija, kaip ir keliuose ankstesniuose internetiniuose memuose, bandoma įdėti žodžius į pavaizduoto asmens lūpas. Atrodo, kad Gabrielius Landsbergis kreipiasi į senelį Vytautą Landsbergį, kuris vadinamas konservatorių partijos patriarchu, Vytautas Landsbergis buvo valstybės vadovas nepriklausomybės atgavimo metu. Šioje viešojoje erdvėje norima šaipytis dėl senelio nepotizmo

¹⁰⁵ Lrt.lt, „Remigijus Šimašius oficialiai išsiskyrė su žmona Agne Matulaite“, www.lrt.lt, 2021-06-15, žiūrėta 2022-01-05 <https://www.lrt.lt/naujienos/veidai/14/1432105/remigijus-simasius-oficialiai-issiskyre-su-zmona-agne-matulaite>

¹⁰⁶ Lrytas.lt, „Susituokė neseniai išsiskyręs Remigijus Šimašius“, www.lrytas.lt, 2021-07-01, žiūrėta 2022-01-05, <https://www.lrytas.lt/zmones/veidai-ir-vardai/2021/07/31/news/susituoke-neseniai-issiskyres-remigijus-simsius-20276644>

anūkui, jog jis yra „prastumtas“ į partijos viršūnę. Viename meme implikuojama tai, kad Gabrielius Landsbergis tarsi skundžiasi dėl įžeidinėjimų ir pašaipų, o kitame internetiniame meme „Šeimos gynimo maršai“ tarsi lyginimai su nepriklausomybės atkūrimo mitingais, iš dalies galima manyti, jog paveikslas Nr. 18 yra mobilizuojantis internetinis memas, kuris ragina ateiti į mitingą. Apskritai protesto palaikytojų viešojoje erdvėje Landsbergių pavardė yra viena iš dažniausiai vartojamų, apie Gabrieliaus Landsbergio asmenybę kuriama nemažai internetinių memų.

Paveikslas 17: internetinis memas - politinių veikėjų patyčios pavyzdys

Paveikslas 18: internetinis memas - politinių veikėjų patyčios pavyzdys

Paveiksle Nr. 19 ant reklamos stende pavaizduotas Gabrielius Landsbergis, o ant to reklaminio stendo šlapinasi šuo. Internetinis memas nėra standartinis, nes nėra teksto, tačiau atitinka internetinio memo formą. Šiuo memu norima pasakyti, jeigu net šuo šlapinasi ant užsienio reikalų ministro, tai šis žmogus tikrai nėra gerbiamas visuomenėje. Kitu atveju galime galvoti, jog politinės reklamos tiesiog nusibodo internetinio memo kūrėjams, kad net šuo šlapinasi ant jo, tačiau įvertinus visą viešosios erdvės srautą, galime manyti, jog šiuo memu norima pasityčioti iš TS-LKD lyderio, prieš kurį yra nusistatę protestuotojų viešoji erdvė. Verta pabrėžti, jog internetinio memo formatas gana populiarus, nes į Gabrieliaus Landsbergio nuotraukos vietą galima įdėti bet kokią nuotrauką.

Paveikslas 19: internetinis memas - politinių veikėjų patyčios pavyzdys

Protestuotojų grupėse rasti internetiniai memai ne tik lygina Lietuvos politikus su žymiais diktatoriais, bet galima rasti ir kitų pasaulio lyderių apie kuriuos yra kuriami internetiniai memai. Pavyzdžiui, paveiksle Nr. 20 dabartinis popiežius Pranciškus integruotas į nupieštą paveikslą, atrodo, kad popiežių Pranciškų su rimbu nori plakti Jėzus Kristus. Antrame internetinio memo plane matomi kostiumais apsivilkę vyrai, dėl šios priežasties daroma išvada, kad čia nėra paveikslas, o vienas iš internetinių memų šablonų, memų kūrėjai į Pranciškaus vietą galėtų įdėti bet kokį asmenį, taip atrodytų, jog Dievo sūnus baudžia už nuodėmes. Jeigu panagrinėtume tekstą, jame parašyta „-Kodėl verti žmones skiepytis, o ne melstis?“ , kaip ir keliuose ankstesniuose memuose, norima internetiniame meme šnekėti kito balsu, šiuo atveju Jėzaus Kristaus. Atrodo, jog Jėzus Kristus nėra patenkintas Pranciškumi, Romos Katalikų Bažnyčios vadovu, dėl jo skatinimų skiepytis COVID-19 vakcinomis ir kad jis neatlieka savo darbo, kuris turėtų būti susijęs su dvasiškumo didinimu.¹⁰⁷ Šį memą būtų galima priskirti antivakserių judėjimui ir palaikymui. Paveiksle Nr. 21 pavaizduotas Jungtinės Karalystės ministras pirmininkas Boris Johnson, kuris be kaukės fotografuojasi su trimis kaukes dėvinčiomis mergaitėmis, kitoje internetinio memo dalyje yra vaizdas, kuriame pirmame vaizdo plane yra asmenys, apsivilkę baltais chalatais ir yra užsidėję kaukes, o antrame plane pavaizduoti kostiumais apsivilkę vyrai, kurie kaukių nedėvi. Redagavimo programos pagalba į kostiumus apsivilkusius vyrus yra nuvestos rodyklės, o virš rodyklių parašyta „1918 Elite Hypocrisy“ (Elito hipokritiškumas). Apatinis vaizdas greičiausiai vaizduoja 1918 m. paplitusio ispaniškojo gripo padarinius, o viršutinėje nuotraukoje COVID-19 viruso padarinius, taip pat internetiniu memu norima pasakyti, jog kaip ir 1918 m., taip ir šiuo laikotarpiu elitas yra hipokritiškas, nes nesilaiko pačių įvestų ribojimų. Memu bandoma parodyti, jog galios disproporcija išliko tokia pati – nelygybė praėjus net 100 metų.

Paveikslas 20: internetinis memas – pasaulinio lyderio kritikos pavyzdys

Paveikslas 21: internetinis memas – pasaulinio lyderio kritikos pavyzdys

¹⁰⁷ Bernardinai.lt, „Popiežius: jei myli artimą, pasiskiepyk!“, www.bernardinai.lt, 2021-08-18, žiūrėta 2022-01-08, <https://www.bernardinai.lt/popiezius-jei-myli-artima-pasiskiepyk/>

Protesto kritikai viešojoje erdvėje lygiai taip pat, kaip ir protesto palaikytojai, skleidžia internetinius memus apie protesto lyderius, organizatorius, taip pat interneto memų kūrėjai dažnai naudoja Gitano Nausėdos atvaizdą. Į prezidento ar protesto lyderių lūpas įdedamos kitos reikšmės, o žinant kontekstą tai tampa ironiška ir juokinga ir atitinka humoro nesuderinamumo formatą. Protesto kritikų viešojoje erdvėje didelį atgarsį paliko Gitano Nausėdos kalba, kuri buvo transliuota video būdu per „Didįjį šeimų gynimo maršą“ gegužės 15 d. Internetinių memų kūrėjai pasinaudodami įrašu ar įrašo subtitrais pradėjo kurti internetinius memus, pavyzdžius galime pamatyti paveiksle Nr. 22 ir 23. Gitano Nausėdos kalba įkeliama į kasdienes ar nejuokingas gyvenimo situacijas. Pirmame variante viršuje parašyta „Kai pana paklausia kur mano prezervatyvas“, o Gitano Nausėdos kalbos įrašo vaizdas sustabdomas ir matomas subtitras tampa lyg atsakymas į sąlygą – „Ar reikia šį klausimą apskritai spręsti?“; antrame variante užduodama jau kita sąlyga: „Kai draugas paklausia kodėl fotkinu jį girtą ir dedu į instagramą“, Nausėdos žodžiais atsakoma į sąlygą iš to pačio įrašo, sustabdant vaizdą matosi subtitrai, kuriuose rašomas atsakymas „Mes turime matyti, kokie įvairūs žmonės gyvena mūsų šalyje.“ Šio internetinio memo formos pagalba stengiamasi delegitimizuoti Gitano Nausėdos kalbą ir patį prezidentą dėl jo pasirinkimo pasakyti kalbą, kuri būtų transliuojama per mitingą.

Kai pana paklausia kur mano prezervatyvas

Paveikslas 22: internetinis memas – politiko kritikos pavyzdys

Kai draugas paklausia kodėl fotkinu jį girtą ir dedu į instagramą

Paveikslas 23: internetinis memas – politiko kritikos pavyzdys

Paveiksle Nr. 24 pavaizduotas Gitanas Nausėda, žiūrintis į telefoną vakarieniškos meto, jo veide šypsena, internetinio memo apačioje parašyta „Kai pats perklausai, ką pats sakei per Šeimų maršą“. Analizuojant memą galima suprasti, jog Gitanas Nausėda pats juokiasi iš savęs, sukuriama ironiška situacija. Svarbu pabrėžti, jog internetiniame meme matomas standartinis memų šriftas, stilius ir spalva.

Paveikslas 24: internetinis memas – politiko kritikos pavyzdys

Kai kuriuose internetiniuose memuose bandoma parodyti protestų lyderių žemą intelekto lygį, juokaujama iš jų pravardžių ar nusikalstamos gyvenimo praeities, taip bandoma parodyti absurdišką situaciją, kai daugybė žmonių pasitiki ir žavisi nusikaltėliu ir laiko jį savo lyderiu. Verta paminėti, jog kartais tyčiojamosi iš lyderių išvaizdos ir protestavimo apskritai. Pavyzdžiui, paveiksle Nr. 25 matomas populiarus pasaulinis internetinio memo šablonas. Kairėje pusėje matomos dvi nuotraukos iš populiaraus reperio Drake vaizdo klipo. Pirmame vaizde jis daro gestą, tarsi nenorėtų žiūrėti, kas yra dešinėje pusėje, o ten pavaizduoti du atlikėjai, Shakira ir Pitbull, apačioje jau rodomas vaizdas, kuriame atlikėjas Drake tarsi patenkintas tuo, ką mato, priešingai nei pirmuoju atveju, o patenkintas jis pavaizduotu protesto lyderiu Artūru Orlausku ir moterimi, kuri per protestą su klaidomis atliko Lietuvos Respublikos himną. Šiuo internetiniu memu siekiama žaismingai sukurti juokingą turinį, pajuokiant protesto lyderius. Taip pat būtų galima pagalvoti, jog interneto memų kūrėjas juokiasi iš protestuotojų lyderio ir moters išvaizdos.

Paveikslas 25: internetinis memas – protesto lyderių kritikos pavyzdys

Paveiksle Nr. 26 ir 27 galime pamatyti, kaip internetinių memų kūrėjai šaiposi iš vieno protestų organizatorių Antano Kandrotos – Celofano. Šis vienas iš protestų organizatorių yra sėdėjęs kalėjime dėl finansinių nusikaltimų, šiuo metu jam iškeltos keletas baudžiamųjų bylų, viena iš – už riausių organizavimą Rugsjūčio 10 d. vykusiame mitinge. 26 paveiksle galime pamatyti iš dalies kultūrinį memą, taip pat ir tam tikrą moralinį vertinimą. Šis memas kultūrinis dėl to, kad Antano Kandrotos pravadė yra Celofanas, ši pravadė susijusi su plastikais. Pirmoje vaizdų grupėje reperis Drake nenori matyti Celofano paprastoje šiukšlinėje, o antroje vaizdų grupėje džiaugiasi, kad jis yra plastiko šiukšlinėje. Galima manyti, jog kultūrinių memų kūrėjai edukuoja žiūrovą, nes įteigia, kad reikia rūšiuoti šiukšles. Antrąja prasme galime suprasti, jog Antanas Kandrotas yra šiukšlės vietoje, nes prisideda prie protestų organizavimų. Paveiksle Nr. 27 matomas Antanas Kandrotas rimtai susimąstęs, o internetinio memo viršuje yra tekstas „Kai supranti, kad kalėjime tavo homofobija nepadės išmetus muilą duše“. Šiuo internetiniu memu implikuojama, jog Antanas Kandrotas sėdės kalėjime artimiausiu metu, taip pat minima, jog Antanas Kandrotas yra nusistatęs prieš LGBT asmenis, memų kūrėjas daro prielaidą, jog kalėjimo kultūroje kalinys, pametęs muilą, yra išprievartaujamas kito kalinio. Taip bandoma atkreipti dėmesį į protestų organizatoriaus vertybes ir ateities perspektyvas. Abejais atvejais norima delegitimizuoti Antaną Kandrotą – Celofaną, vieną iš protestų organizatorių ir lyderių.

Paveikslas 26: internetinis memas – protesto lyderių kritikos pavyzdys

Paveikslas 27: internetinis memas – protesto lyderių kritikos pavyzdys

Paveiksle Nr. 28 galime pamatyti įdomios formos internetinį memą, jame dešinėje pusėje pavaizduota viena iš protestų organizatorių Astra Astrauskaitė, ji rodo nykščio į viršų rankų gestą, kuris kultūroje suvokiamas kaip pozityvus, geras. Atrodo, jog ji pozityviai nusiteikusi dėl straipsnio antraštės

„Danija atsisako Covid paso“, protestuotojai viešojoje erdvėje palaikė šią idėją ir protestuodami prieš lietuviškąją galimybių pasą, Danijos pavyzdį teikė Lietuvos politikams, tačiau antroje vaizdų grupėje Astra Astrauskaitė yra rimta ar nusiminusi, o memas suredaguotas taip, kad ji, atrodo, žvelgia į straipsnio antraštę „Danijoje tos pačios lyties asmenų partnerystės įstatymas mini 25-metį“, tai neatitinka dalies protestuotojų keliamų reikalavimų, kurių tikslas neleisti priimti partnerystės įstatymą. Internetinio memo tekste parašyta „Danija mums (ne) pavyzdys!“ dėl šios priežasties galime manyti, jog protestuotojai hipokritiškai pasiima kitų šalių idėjas, nenorėdami diskutuoti apie jiems nepatinkančias kitų šalių praktikas. Įdomu tai, kad dalis internetinio memo sudaryta iš naujienu portalų antraščių, taip pat verta paminėti, jog internetinio memo poveikis įvyksta tada, kai atpažįsti vaizduojamo asmens tapatybę ir jo veido emocijas.

Paveikslas 28: internetinis memas – protesto lyderių kritikos pavyzdys

4.3.2. LGBT bendruomenės internetiniai memai

Dalis protesto tikslų yra už tradicinės šeimos gerovę, prieš LGBT asmenis ir genderizmo ideologiją. Dėl šios priežasties abiejose viešosiose erdvėse buvo galima rasti LGBT bendruomenę palaikančių ir kritikuojančių internetinių memų. Protestą palaikančiųjų pusėje buvo galima rasti internetinių memų, konkrečiai susijusių su LGBT „propagandos“ pertekliumi visuomenėje, viduramžių vyrai buvo lyginami su šiuolaikiniais vyrais, taip pat svarbu atkreipti dėmesį, jog protestuotojai mėgsta jiems nepritariančius asmenis arba kitos viešosios erdvės atstovus lyginti su avimis, kurios galėtų simbolizuoti paklusnumą, bandos jausmą. Paveiksle Nr. 29 galime pamatyti internetinį memą, kuriame pavaizduota mergina, laikanti didelį muzikos instrumentą, o kita mergina, atsirėmusi į sieną, yra į instrumentą įkišusi savo galvą. Ant merginos, kuri laiko instrumentą, redagavimo programos pagalba „uždėta“ LGBT vėliava, o ant jos užrašyta „LGBT propaganda“, o ant merginos, kuri laiko įkišusi

galvą į instrumentą, atvaizdo parašyta „Me trying to live my life“ (aš mėginu gyventi savo gyvenimą). Memo kūrėjas stengiasi perteikti idėją, kad LGBT propaganda veikia taip stipriai, kad bet koku būdu nori pasiekti asmenis, kurie tiesiog paprastai gyvena savo gyvenimą. Internetinis memas yra juokingas, nes vaizdinė medžiaga vaizduoja nestandartinę situaciją ir tai galėtų atitikti nesuderinamumo humoro savybę. Taip protestuotojai nori atkreipti dėmesį į didžiulę gausą informacijos, kuri susijusi su LGBT. Paveiksle Nr. 30 galime pamatyti lyginamąjį internetinį memą, kuris parodo, kaip buvo viduramžiais ir kaip yra dabar. Pirmoje nuotraukoje pavaizduoti du raitieji kariai, šalia jų parašyta „1421 Paleisim įsibrovėliams žarnas iki sutemų! O galvas pasmeigsim ant kuolų...palei sieną!“ Antroje internetinio memo dalyje yra pavaizduoti du vyrai, važiuojantys elektriniu paspirtuku, imituojamas dialogas tarp jų. Vienas vyras sako „Bet tai kaip man gaila, tų irakiečių... tokie faini berniukai!“, kitas vyras atsako „Neimk į galvą, mielas, mums reikia ruoštis paradui“. Pirmiausia, šiame internetiniame meme norima atkreipti dėmesį į vyriškumo pokytį, parodoma, jog kariai niekuo gyvu neįleis įsibrovėlių ir prieš juos kovos smurtu, o antruoju atveju vyrams yra gaila. Antra, šis internetinis memas reaguoja į pabėgėlių krizę, kuri įvyko Lietuvoje, kartu norima parodyti, jog seniau buvo kaunamasi su įsibrovėliais, o dabar ne. Taip pat šiuolaikinių vyrų santykiai demonstruojami kaip homoseksualūs, nes antrasis dialogo dalyvis sako, jog turi ruoštis paradui, taip pat tai reprezentuoja artimas kontaktas tarp abiejų individų.

Paveikslas 29: internetinis memas – LGBT bendruomenės kritika

Paveikslas 30: internetinis memas – LGBT bendruomenės kritika

Protesto kritikų viešojoje erdvėje buvo galima pamatyti LGBT bendruomenę palaikančius interneto memus, taip pat ir kritiką protestuotojams: buvo bandoma sumenkinti protestuotojų socialinį statusą, demonstruojant, kad jie yra netvarkingi ar gyvena skurdžiai, taip pat buvo atkreipiamas dėmesys į tai, kad protestuotojai prieš LGBT per daug reaguoja į LGBT bendruomenę. Pavyzdžiui, paveiksle Nr. 31 galime pamatyti jau seniau aptartą reperio Drake memo formatą, šį kartą šiame

internetiniame meme jis nusisukęs ir nenori žiūrėti į „Didžiojo Šeimos gynimo maršo“ logotipą, tačiau yra patenkintas ir nori žiūrėti į LGBT vėliavą, kurioje parašyta „Love is Love“ vertimas ir karikatūriškai nupieštos dvi homoseksualios poros. Šiuo internetiniu memu norima palaikyti LGBT bendruomenę. Internetiniame meme, kuris pavaizduotas paveiksle Nr. 32, galime pamatyti lyginamąjį memą, viršutinėje dalyje parašyta „žmonės dalijasi šituo“, o karikatūriškai nupieštas asmuo, kuris valosi užpakalį sėdmenis? su LGBT vėliava, apatinėje memo dalyje parašyta „užuolaidos jų namuose“, pavaizduotos purvinos užuolaidos. Šiuo internetiniu memu norima pasakyti, jog tie, kurie negerbia LGBT bendruomenės, yra netvarkingi ir gyvena skurdžiai ir yra iš žemesnės socioekonominės klasės.

Paveikslas 31: internetinis memas – LGBT bendruomenės kritika

Paveikslas 32: internetinis memas – LGBT bendruomenės kritika

4.3.3. Informacinio saugumo ir dezinformuojantys internetiniai memai

Abiejose viešosiose erdvėse buvo skatinama tikrinti informaciją, bandoma parodyti, jog kitoje barikadų pusėje esantys asmenys tyčia skleidžia neteisingą informaciją. Svarbu pabrėžti, jog buvo galima aptikti dezinformuojančių memų, o dažniausiai dezinformuojantys memai buvo atrasti „Piliėtis“ „Facebook“ puslapyje, šiame puslapyje taip pat buvo galima aptikti protestą palaikančių internetinių memų, kurie susiję su antivakserių, šeimos politikos klausimais.

Pasak mokslininkų Dupuis ir Williams, internetinis memas yra galingas būdas paveikti nuomonę ir vienas galingiausių ginklų dezinformacijos kampanijoms.¹⁰⁸ Norint nagrinėti dezinformuojančius memus svarbu suvokti, kokie galimi dezinformacijos naratyvai egzistuoja Lietuvoje. NATO STRAT COM atliktame tyrime buvo išnagrinėta rusiškų portalų informacija apie Šiaurės – Baltijos šalyse skleidžiamą rusišką informacinį naratyvą. Vienas iš naratyvų yra nukreipta prieš NATO ir JAV, pasak

¹⁰⁸ Williams ir Dupuis. "I Don't Always Spread Disinformation

naratyvo ši organizacija ir valstybė, kelia grėsmę pasauliui ir Rytų Europai, taip pat buvo bandoma įtvirtinti naratyvą, kuris skleidžia Rusijos, kaip geros valstybės pavyzdį.¹⁰⁹

Paveiksle Nr. 33 galime pamatyti protestų palaikytojų lietuviškoje viešojoje erdvėje sklandžiusį anglišką internetinį memą, kuriame pavaizduota ranka, kuri kaip marionetes valdo kostiumais apsivilkusius asmenis, vietoje tų asmenų galvų matomi televizoriaus ekranai, o juose pavaizduoti tam tikri žiniasklaidos naujienų vaizdai. Šiame internetiniame meme parašyta „Always remember if the situation was hopeless their propaganda would be unnecessary“ (Visada prisimink, jeigu situaciją buvo beviltiška, jų propaganda nebus reikalinga). Šis internetinis memas įgauna reikšmę, kurioje norima pasakyti, jog beviltiškomis situacijomis propaganda nebus reikalinga, raktinis žodis šiame internetiniame meme „their“ (lietuviškai „jų“). Galime manyti, jog turima omenyje valdžios, politikų ar elito, dėl šios priežasties galime galvoti, jog protestuotojai skatinami nežiūrėti žinių ar naujienų, nes jose gali būti daug propagandos, susijusios konkrečiai su COVID-19 valdymo priemonėmis. Kitoje barikadų pusėje taip pat buvo galima pamatyti keletą internetinių memų, kurie susiję su informacijos patikimumu, pavyzdžiui, analizuojant paveikslą Nr. 34 matomas vyras, kuris rausiasi šiukšlinėje, ant kurios parašyta „Patikimi šaltiniai“, o memo viršuje galime pastebėti tekstą, kuriame rašoma „Iš patikimų šaltinių žinau, kad nuo vakcinų mirė milijonai žmonių“, šiame internetiniame meme siekiama deklaruoti, jog protesto šalininkai, antivakseriai dažnai skaito ir skleidžia dezinformaciją apie vakcinų poveikį, kurios vertė lyginama su šiukšlių verte.

Paveikslas 33: internetinis memas – informacijos šaltinių kritika

Paveikslas 34: internetinis memas – informacinio šaltinių kritika

Analizuojant dezinformuojančius memus galima pastebėti informacinę ataką, nukreiptą prieš JAV ar NATO pajėgas, internetinių memų forma bandoma vaizduoti juos kaip keliančius grėsmę

¹⁰⁹ Maris Cepurītis, et. al. Russia's Footprint in the Nordic-Baltic Information Environment 2019/2020 NATO Strategic Communications Centre of Excellence. <https://stratcomcoe.org/publications/russias-footprint-in-the-nordic-baltic-information-environment-20192020/24>

pasaulyje. Pavyzdžiui, paveiksle Nr. 35 galime pamatyti internetinį memą, kuriame daug simbolių ir užkoduotų žinučių. Nors Barakas Obama nebėra JAV prezidentas nuo 2016 m., tačiau jo veidas įklijuotas į JAV plakato simbolį *Uncle Sam*, šis plakatas buvo skirtas JAV jaunuolių verbavimui į kariuomenę¹¹⁰, tačiau internetiniame meme reikia suprasti, jog Obama, įvilktas į *Uncle Sam* plakato pagrindinio herojaus rūbus, reprezentuoja JAV demokratiją ir kreipiasi į memo žiūrovą žodžiais: „Pas jus vis dar nėra demokratijos? Tada mes einame pas jus!“ Aplink Barack Obama galime pamatyti vaizdus iš karinių įvykių. Norima įteigti, jog JAV būdama demokratiška valstybė tik kariniais veiksmais skleidžia demokratiją pasaulyje. Taip pat memo krašte galime pamatyti žodžius „NATO ; JAV CŽV“, manoma, jog šias organizacijas memo kūrėjas prilygina tai pačiai JAV demokratijai. Žvelgiant iš platesnės perspektyvos ir nagrinėjama laikotarpį, taip pat viešosios erdvės internetinių memų sklaidos ypatumus, kai daugiausia buvo protestuojama prieš LGBT asmenis ar vakcinas, šis internetinis memas išsiskiria, nes yra nukreiptas prieš didžiausią Lietuvos gynybos partnerę JAV ir NATO organizaciją, kurioje Lietuva yra lygiateisė narė. Šis internetinis memas prieštarauja Lietuvos valstybės vertybinei gynybos ir užsienio politikai ir atitinka Rusijos informacinio karo naratyvą.

Kaip ir praeitame pavyzdyje, taip ir paveiksle Nr. 36, galima pamatyti siunčiamą klaidinančią žinutę apie NATO. Šiuo atveju internetiniame meme pavaizduoti NATO vadovas Jens Stoltenberg ir buvusi Lietuvos prezidentė Dalia Grybauskaitė, spaudžiantys vienas kitam ranką, internetiniame meme galime pastebėti indėnų plunksnų peruką, redagavimo programa pridėtą ant Dalios Grybauskaitės galvos, o iš NATO vadovo lūpų išeina žodžiai „Mes jums bandelių, o jūs mums Lietuvą sudeginti NATO agresijoje prieš Rusiją“. Nors vadovaujantis pirmine logika atrodo, jog Dalia Grybauskaitė turėtų pasakyti šiuos žodžius, bet tai padaro NATO vadovas. Šis internetinis memas dezinformuoja, nes teigia, jog NATO užsiima agresija prieš Rusiją. Nagrinėjant abu paskutinius pavyzdžius galima pastebėti, jog asmenys, vaizduojami memuose, yra pasenę, turima omenyje, kad neatitinka internetinio memo 24 valandų reagavimo taisyklės, atrodo, kad tie internetiniai memai buvo sukurti seniau ir persidalinti tyrinėjamu laikotarpiu, nes Barakas Obama prezidentu buvo iki 2016 m., o Dalia Grybauskaitė savo kadenciją pabaigė 2019 m.

¹¹⁰History.com, „United States nicknamed Uncle Sam“, 2021-09-08, žiūrėta 2022-01-06, <https://www.history.com/this-day-in-history/united-states-nicknamed-uncle-sam>

Paveikslas 35: internetinis memas – informacijos šaltinių kritika

Paveikslas 36: internetinis memas – informacijos šaltinių kritika

4.3.4. Protestą mobilizuojantys internetiniai memai

Žinoma, jog visi protesto internetiniai memai gali mobilizuoti ir sukelti emocijas, dėl kurių internetinio memo žiūrovas, dalyvaujantis proteste, gali labiau įsitraukti į dalyvaujamą veiklą. Tačiau šie internetiniai memai labiau orientuoti į vidinę erdvę, taip pat galime rasti internetinių memų, kurie skatina veikti ir nevertoti masinės žiniasklaidos ar nepirkti nieko iš verslų, kurie skatina galimybių paso naudojimą. Mobilizuojančio internetinio memo pavyzdį galime pamatyti paveiksle Nr. 37. Šiame pieštiniame internetiniame meme pavaizduoti susivieniję asmenys, keliantys rankas, o iš jų rankų susiformuoja suspaustas kumštis, kuris kultūroje simbolizuoja vienybę. Internetinio memo apačioje galime pamatyti tekstą, kuriame parašyta „kai tironija tampa įstatymu, pasipriešinimas tampa pareiga“, internetinio memo kūrėjas implikuoja į tai, kad šiuo metu Lietuvoje vykstant pandemijai yra kuriamos prevencinės priemonės, kurios turėtų apsaugoti nuo COVID-19 viruso, tačiau šios priemonės, pasak protestuotojų palaikytojų, yra perteklinės, tironiškos, riboja laisvę, dėl šios priežasties kviečiama atlikti pareigą – pasipriešinti. Verta pabrėžti, jog internetiniame meme yra daug gramatikos klaidų, išimtinai nededami lietuviški spaudos ženklai su nosinėmis ar su taškais. Paveiksle Nr. 38 galime pamatyti internetinį memą, kuriame policijos pareigūnas sako „Antradienį varot prie Seimo“ automobilio vairuotojui, galime manyti, jog vaizdas iš 2020 m. žiemos, kai buvo paskelbti ribojimai pakliūti į kitą savivaldybę, norint suvaldyti COVID-19 viruso plitimą. Antradienio data yra specifinė, nes tai atitinka rugpjūčio 10 d. mitingo datą, tačiau vaizdas yra iš žiemos. Iš šių dienų perspektyvos ironiška matyti šį internetinį memą, kuriame pagrindinis veikėjas yra policininkas, kadangi rugpjūčio 10 d. mitingas virto riaušėmis, o į policininkus buvo mėtomi akmenys bei naudojama smurtinė jėga. Taip pat verta pasvarstyti, kad kai šie žodžiai įdedami į policininko lūpas, internetinio memo kūrėjas nori memui suteikti daugiau įtaigos, nes šiuolaikinėje visuomenėje piliečiai privalo klausyti teisėtų pareigūnų reikalavimų.

Paveikslas 37: internetinis memas – mobilizacijos pavyzdys

Paveikslas 38: internetinis memas – mobilizacijos pavyzdys

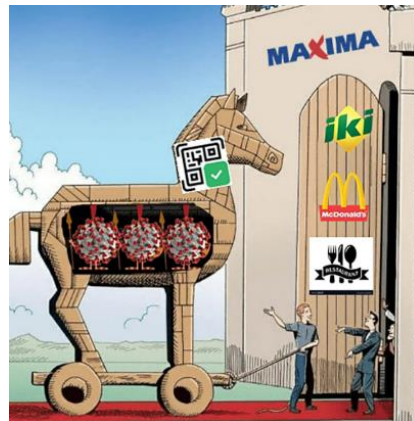
Internetiniame meme, kuris pavaizduotas paveiksle Nr. 39 galime pastebėti du laivus, vienas iš jų pavadinimu „vakseriai“ atsitrenkė į ledkalnį, kurio pavadinimas „Covid vakcina“, kitas laivas pavadinimu „antivakseriai gelbėtojai“, kuris priplaukė prie skęstančio laivo ir iš jo pakilo sraigtasparnis, tačiau matomas teiginys iš skęstančiojo laivo „ačiū ne, mums viskas gerai“. Šis internetinis memas šaiposi iš pasiskiepijusių žmonių, taip pat motyvuoja antivakserius toliau nesiskiepyti, nes jie gali pasijusti pasaulio gelbėtojais, tai pat šį internetinį memą galime pavadinti dezinformaciniu, nes jis neturi mokslinės logikos: vakcina pagal memų kūrėjus yra katastrofos kėlėja, nors analizuojant mokslinius straipsnius galima teigti, kad yra priešingai.¹¹¹ Paveiksle Nr. 40 yra pavaizduotas internetinis memas, kuriame nupiešta legendinė scena iš Homero „Iliados“ kuriame aprašytas Trojos karas. Kai graikai nesugebėjo užimti Trojos, jie pasinaudojo apgaulės taktika, pagamino didelį medinį arklį, kuriame pasislėpė Odisėjas ir kiti graikų kovotojai, o stovyklą sudegino ir trumpam pasitraukė iš Trojos teritorijos. Trojiečiai, patikėję, kad graikai pasidavė ir paliko dovaną – medinį arklį jį įsivežė į miestą. Atėjus nakčiai graikų kariai slapta atidarė vartus ir įleido graikų kariuomenę į Troją, taip Troja buvo užimta. Šiuolaikiniame pasaulyje Trojos arklys reiškia slaptą pavojų.¹¹² Šiuo internetinio memo atveju Trojos arklys yra galimybių pasas, o jo viduje pasislėpęs COVID-19 virusas, o Troja yra didieji verslai, tokie kaip „Maxima“, „Iki“, „Mcdonald’s“, kurie laikydamiesi vyriausybės nutarimų prašo savo klientų galimybių paso. Internetinio memo kūrėjas čia kritikuoja didžiuosius verslus, nes, pasak jo, galimybių pasas neišgelbės nuo COVID-19 viruso ir jie bus paralyžiuoti kaip ir Troja.

¹¹¹ Europos Komisija „Saugios vakcinės visiems europiečiams“, 2022-01-07, www.ec.europa.eu, žiūrėta 2022-01-08 https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/safe-covid-19-vaccines-europeans_lt

¹¹² Visuotinė Lietuvių enciklopedija, „Trojos arklys“, žiūrėta 2022-01-08, <https://www.vle.lt/straipsnis/trojos-arklys/>

Paveikslas 39: internetinis memas – mobilizacijos pavyzdys

Paveikslas 40: internetinis memas – mobilizacijos pavyzdys

4.3.5. Humoristiniai, ironiški ir įžeidžiantys internetiniai memai

Galima sakyti, jog daugiausia rasta internetinių memų, kurie yra juokingi, ironiški, humoristiniai ir siekia įžeisti priešingai mąstančius asmenis. Daugiausia tokių internetinių memų sukūrė protestus kritikuojantys asmenys, kurie memais dalinasi savo viešojoje erdvėje. Protestuotojai per internetinius memus rodomi kaip verkšlenantys, nekultūringi, su kuriais neįmanoma susikalbėti, kurie vartoja alkoholį ir yra žemo išsilavinimo lygio, ironizuojama, jog jie šneka už daugumą ar tautą, parodoma, jog jie vykdo kvailas akcijas. Naudojama ta pati strategija, kai politikas sako kūrėjų įdėtus žodžius, tik šiuo atveju įvairiausiomis formomis redaguojami protestuotojų plakatai, taip sukeliant juoką. Pavyzdžiui paveiksle Nr. 41 galime pamatyti lyginamąjį internetinį memą, kuriame yra pavaizduotas labai populiarus memų personažas Shiba Inu šuniukas, kairėje pusėje šuniukas pavaizduotas labai raumeningu kūnu ir rimtas, virš jo parašyta „Patriotai seniau:“, apačioje parašyta „Aš ėjau apginti Lietuvos nuo Sovietų opukacijos, mačiau kaip mano draugai Lietuviai mirė, bet mes atkvojom laisvę. Dešinėje pusėje taip pat pavaizduotas Shiba Inu veislės šuniukas, kurio kūno sudėjimas kaip įprasto šuns, jis su letenėle laiko Lietuvos vėliavą, virš jo parašyta „patriotai dabar:“, o apačioje parašyta: „neee gėjai atims mano šeima o dėl stambulo konvencijos negalėsiu smurtaut prieš vaikus ir žmoną“. Šiuo memu norima pasakyti, jog protestuotojai pasiėmė patriotų naratyvą, kalba už tautos daugumą, taip pat norima pasakyti, jog protestuotojų keliamos problemos nėra tokios svarbios, kokios buvo anksčiau, nes anksčiau protestai vyko dėl laisvės, o dabar dėl *gėjų* ar Stambulo konvencijos ir, pasak interneto memo kūrėjo, tai nėra pakankamai sviri priežastis protestuoti.

Protestų kritikų viešojoje erdvėje dažnai buvo galima pamatyti internetinius memus, kurie šaiposi iš protestuotojų atsineštų plakatų, taip pat dažnai jie buvo redaguojami kompiuterinės programos būdu, pavyzdžiui, paveiksle Nr. 42 matome asmenį, laikantį plakatą „Neičiau į darbą net

jei jį turėčiau“, taip buvo mėginama pabrėžti, kad protestuotojai yra iš silpnesnės ekonominės klasės bei žemesnio išsilavinimo.

Paveikslas 41: internetinis memas – humoristinis pavyzdys

Paveikslas 42: internetinis memas – humoristinis pavyzdys

Internetiniame meme, kuris pavaizduotas paveiksle Nr. 42, matomas vyras, kuris atsisukęs į plytinę sieną ir tarsi kalbasi su ja, o tekste parašyta „bandai racionaliai kalbėtis su šeimų maršo dalyviu:“, taip panaudojant žinomą frazeologizmą mėginama ironizuoti, jog kalbėtis su protestuotoju yra tas pats, kas su siena, diskusija nevyks ir jokių atsakymų gauti nepavyks. Paveiksle Nr. 43 galime pamatyti internetinį memą, kurio tekste parašyta „Aš vėluodamas bėgu į troleibusą“, o nuotrauka tampa atsakymu į šią sąlygą ir pridedami žodžiai „Troleibuso vairuotoja, užtrenkdama man prieš nosį duris:“, o nuotraukoje matoma moteris, kuri demonstruoja nepadorius rankų gestus. Šiuo internetiniu memu norima parodyti, kokie nekultūringi asmenys reprezentuoja protestuotojus, ir pasityčioti iš jų veiksmų. Kritika įvelkama į kasdienę gyvenimiškąją situaciją ir dėl šio nesuderinamumo internetinis memas tampa juokingas.

Paveikslas 43: internetinis memas – ironiškas pavyzdys

57

Paveikslas 44: internetinis memas – humoristinis pavyzdys

Protesto palaikytojai lygiai taip pat kuria internetinius memus, tačiau jie orientuojasi į galios santykius, į elito struktūras, valdžią bei bando juos menkinti, ne tik naudodami jų atvaizdą, bet ir kitokiais internetiniais memais, kurie pasižymi tiek vakarų kultūros artefaktais, tiek lyginimais. Pavyzdžiui, paveiksle Nr. 44 galime pamatyti internetinį memą, kuriame protestuotojai naudoja „Pepe the Frog“ personažą. Jis naudojamas kritikuoti valdžios sprendimus dėl pandemijos valdymo. Pirmiausia, „Pepe the Frog“ pavaizduotas katile, o šalia jo termometras, ties pirmuoju punktu galime matyti, jog animacinis personažas pakankamai linksmas, o prie jo parašytas tekstas „tai tik dviems savaitėms“, vėliau seka antroji situacija, kai „Pepe the Frog“ jau dėvi kaukę, jo veidas jau nusiminęs, o termometro stulpelis truputį pakilęs, o tekste parašyta „tai tik kaukė“, trečiame lygyje galime pamatyti „Pepe the Frog“ nepasikeitusią nuo antrosios situacijos, tačiau pasikeitęs termometro stulpelis ir tekstas, kuriame parašyta „tai tik skiepas. Dieve mano, kodėl jūs, žmonės, tokie kvaili?“ Priešpaskutinėje situacijoje „Pepe the Frog“ išplėtęs akis, o termometro stulpelis jau beveik pilnas, tekstas vėl pasikeitęs ir jame parašyta „tai tik programėle, kad sektų tave ir tavo socialinius tinklus dėl visų saugumo“, o paskutinėje situacijoje „Pepe the Frog“ tapo raudona, termometro stulpelis pilnai užpildytas, o tekste parašyta „tai tik socialinių kreditų sistema, kuri kontroliuos kiekvieną tavo gyvenimo aspektą“. „Pepe the Frog“ lyginama su žmogumi, kuris vis labiau pavargsta po kiekvieno valdžios sprendimo, taip pat bandoma numatyti būsimus valdžios sprendimus ir norima pabrėžti, jog COVID-19 valdymo priemonės, kaip karantinas, kaukė, skiepas ar galimybių pasas, bus pasekmė to, kad gyvensime visiškoje kontrolėje. Įdomu tai, jog pavaizduotas personažas „Pepe the Frog“ yra alternatyvios dešinės simbolis. Analizuojant šį internetinį memą galima pamatyti, kad jis iš tiesų yra linksmas, nes žaismingai perteikiamas. Paskutiniame paveiksle Nr. 45 galime pamatyti nestandartinį internetinį memą, jame pavaizduoti alkoholiniai gėrimai, narkotinės medžiagos, skiepų dozės, o teksto viršuje parašyta „Laisvės partija“, o apačioje „pasiskiepyk ir gerai praleisk laiką, petys, nosis, gerklė už laisvė.“ Šiuo internetiniu memu norima įžeisti ir pašiepti Laisvės partijos narius, juos vaizduoti kaip alkoholikus, narkomanus ir skiepų gynėjus, kuriems svarbi ne politika, o gerai praleisti laiką. Šis internetinis memas reaguoja į Laisvės partijos siekius dekriminalizuoti mažo kiekio narkotinių medžiagų laikymą, dėl šios priežasties Laisvės partijos nariai protestuotojų vaizduojami kaip daug priklausomybių turintys politikai.

*Paveikslas 45: internetinis memas –
humoristinis pavyzdys*

*Paveikslas 46: internetinis memas –
įžeidžiantis pavyzdys*

IŠVADOS

Politinė komunikacija, kaip politinės sistemos funkcija būtina pilietinei visuomenei, kad pilietinė visuomenė galėtų į politinę viešąją erdvę integruoti visuomenės problemas į politinę darbotvarkę. Politinės komunikacijos funkcija susijusi su viešosios erdvės sąvoka, kurią galėtume apibūdinti, kaip racionalių diskusijų ir piliečių sutarimų erdvė. Politinė komunikacija viešojoje erdvėje galėtų sklisti tiek naudojant satyrą, humorą ar protestą. Atsiradus socialinėms medijoms keitėsi protesto organizavimo būdas, nes pradėjo kurtis horizontalūs tinklai, kurių dėka piliečiai gali reikšti savo pretenzijas ir susirūpinimą dėl kylančių problemų tiek gatvėje, tiek socialiniuose tinkluose. Vienas iš būdų, kuriuo komunikuojamas protestas yra internetinis memas.

Internetiniai memai apibrėžiami, kaip populiariosios kultūros skaitmeniniai elementai, kuriuos skleidžia, imituoja ir transformuoja interneto vartotojai, interneto memai turi bendrą turinio, formos ir pozicijos savybių. Internetinis memas gali susidėti iš teksto vaizdo ir teksto, kuriuos vienija bendra tema. Dažniausiai internetiniai memai siejami su nejudančiais vaizdais iš populiariosios kultūros ar naujienų žiniasklaidos ir jie redaguoti taip, kad šioje nuotraukoje atsirastų papildomas tekstinis komentaras. Verta pabrėžti, jog internetinis memas gali reprezentuoti skirtingas reikšmes, priklausomai nuo individo, kuris žiūri į internetinį memą. Internetinis memas nebūtų populiarus viešojoje erdvėje, jeigu neturėtų humoro, intertekstualumo ir virusiškumo savybių.

Politinių ar protesto internetinių memų kūrėjai kuria internetinius memus siekdami politiškai pasisakyti ar kad mobilizuotų protesto palaikytojus. Internetiniai memai dažnai naudojami, kaip delegitimizacijos įrankis, bandoma kurti neigiamą kito subjekto įvaizdį, o tai daroma įvairiomis delegitimizacijos strategijomis.

Šiame darbe Lietuvos protestų ir kontrprotestų internetinių memų analizė bus vykdoma pasitelkus kritinės diskurso analizės metodą ir suformuluota teorine prieiga.

Pasirinktas tyrimo laikotarpis buvo nuo 2021-05-05 iki 2021-09-15, per šį laikotarpį Lietuvoje įvyko penki protestai, šie protestai buvo nukreipti prieš valstybės politiką, COVID-19 viruso valdymo priemonės, LGBT bendruomenę, buvo išreikštas palaikymas tradicinėms šeimos vertybėms. Taip pat įvyko LGBT bendruomenės eitynės, kurio metu buvo siekiama atkreipti dėmesį į LGBT asmenų teises.

Protestuotojai dažniausiai internetiniais memais dalindavosi uždaroje socialinių tinklų grupėse, buvo analizuojami visi rasti internetiniai memai, kadangi buvo padaryta prielaida, jog visi internetiniai protesto memai yra skiriami protestų tikslų siekimui.

Protestų kritikų erdvėje tirtame laikotarpyje, buvo rasta daugybę internetinių memų, dėl šios priežasties jie buvo atrenkami pagal kontrprotesto tematiką. Šie internetiniai memai buvo skleidžiami atvirose socialinių tinklų puslapiuose, grupėse ir platformose

Atlikus tyrimą pastebėta, jog protesto ir kontrprotesto internetinius memus galime sugrupuoti pagal temas:

1. Protesto lyderių ir politikų internetiniai memai;
2. LGBT bendruomenės internetiniai memai;
3. Informacinio saugumo ir dezinformuojantys internetiniai memai;
4. Mobilizuojantys internetiniai memai;
5. Humoristiniai, ironiški ir įžeidžiantys internetiniai memai.

Protestuotojai internetinių memų pagalba išreiškė nepasitikėjimą valdančiųjų partijų atstovais, jie buvo vadinami parazitais, vagimis, melagiais, jie buvo sugretinami su kiaulėmis ar žymiausiais pasaulio diktatoriais Adolfu Hitleriu, Stalinu, Leninu ar Aleksandru Lukašenka. Internetinių memų pagalba buvo atkreipiamas dėmesys į valdančiųjų sprendimus dėl COVID-19 viruso valdymo priemonių sprendinių, kvestionuojama jų kvalifikacija ir gebėjimas dirbti aukščiauose politiniuose postuose. Protestuojantys internetinių memų kūrėjai kai kuriose internetiniuose memuose bandė pajuokti ar pasityčioti iš politinių veikėjų sprendimų, tačiau pagrindinis dėmuo yra pastanga delegitimizuoti politinius veikėjus ir jų sprendimus.

Kontrprotestų internetiniuose memuose galime pastebėti išreikštą kritiką protesto organizatoriams ir lyderiams, tačiau taip pat verta paminėti, jog protesto kritikai mėgsta į internetinius memus įdėti Lietuvos Respublikos prezidento Gitano Nausėdos atvaizdą, norima pabrėžti jo bendradarbiavimą su protestuotojais. Kontrprotesto internetiniai memai, kurie susiję su protesto lyderiais dažnai pašiepia protesto lyderių priimtus sprendimus, intelektą ar su gyvenimo būdu susijusius aspektus, taip pat pašiepiama jų išvaizda ir kalba.

Protestuotojai kritikuoja LGBT bendruomenę, internetinių memų pagalba siekiama parodyti, jog LGBT bendruomenės informacinė sklaida yra propagandinė, siekiama sumenkinti homoseksualių vyrų vyriškumą, kritikuojami politiniai veikėjai, kurie susiję ar palaiko LGBT bendruomenę.

Kontrprotestuotojai išreiškia palaikymą LGBT bendruomenei, bando delegitimizuoti protestuotojus, šaipomasi iš jų gyvenimo būdo, socioekonominės padėties, atkreipia dėmesį į jų protesto būdus, stengiamasi parodyti, jog protestuotojai skiria per daug energijos bandydami ginti šeimos tradicines vertybes.

Protestuotojų ir kontrprotestuotojų informacinėje erdvėje galime išvysti kurtus internetinius memus, kurie išreiškia susirūpinimą dėl informacijos patikimumo. Protestuotojų grupėse galime išvysti internetinių memų, kurie skatina išjungti masinę žiniasklaidą, skatinama nesekti didžiausių internetinių portalų, kuriams motyvuojantis internetiniai memai, kurie įrodo tam tikrą informacijos šaltinių grėsmę. Protesto kritikai kuria internetinius memus, kurie pašiepia protestuotojų informacinę erdvę bei protestuotojų išsilavinimą.

Verta pabrėžti, jog buvo rasta dezinformuojančių internetinių memų, kurie buvo atrasti protesto palaikytojų socialinių tinklų puslapiuose ar grupėse. Dezinformuojantys memai buvo nukreipti prieš NATO, JAV karines pajėgas ir Lietuvos vertybinę užsienio ir saugumo politiką, buvo dalinamasi internetiniais memais, kurie pasisako prieš vakcinaciją.

Išskirtinai tik protestuotojų gretose buvo rasti mobilizuojantys internetiniai memai, kurie skatino vykti į mitingus, nebijoti pasipriešinti „tironijai“, protestuotojai buvo reprezentuojami, kaip pasaulio gelbėtojai, buvo skatinama susivienyti prieš valstybės politikus, verslą ar žiniasklaidą, kurie skatino galimybių paso naudojimą.

Protesto kritikai dažniausiai dalinosi humoristiniais, ironiškais ir įžeidžiančiais internetiniais memais. Redagavimo programos būdu buvo pakeičiamos protestuotojų plakatų reikšmės, buvo pašiepiamas protestuotojų noras atstovauti visą Lietuvos tautą ir vadinti save patriotais. Atkreipiamas dėmesys į protestuotojų racionalumo nebuvimą, kultūros ir išsilavinimo stoką. Protestuotojai nors žymiai mažiau, tačiau taip pat dalinosi pajuokiančiais internetiniais memais, tačiau jie buvo nukreipti prieš politikų sprendimus ar konkrečias politines jėgas.

Darbo įvade buvau išsikėlęs du ginamuosius teiginius :

1. Tiek protestų ir kontrprotestų memuose dominuoja delegitimizacijos internetiniai memai. Ši teiginį galima patvirtinti, nes dauguma protestuotojų kuria internetinius memus, kurių pagalba siekiama delegitimizuoti politinius veikėjus, organizacijas ar priimtus sprendimus. Protestų kritikai humoro, ironijos ar įžeidinėjimo būdu siekia delegitimizuoti protesto lyderius, protestuotojų tikslus.

2. Internetiniuose protesto memuose dominuoja dezinformuojančios informacijos. Ši teiginį galime patvirtinti iš dalies, buvo galima rasti dezinformuojančių internetinių memų, tačiau jie nedominuoja. Dezinformuojantys internetiniai memai buvo nukreipti prieš JAV ir NATO, taip pat buvo pateikiama netiksli informacija apie politinius veikėjus, dalinamasi internetiniais memais, kurie neigia vakcinų naudą.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Almond Gabriel, and Bingham Powell. Comparative politics: A developmental approach. Boston: Little Brown, 1966.
2. Baym Geoffrey „The Daily Show: Discursive integration and the reinvention of political journalism“ *Political communication* 22.3, 2005
3. Bauckhage Christian. „Insights into internet memes.“ *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media. Vol. 5. No. 1*, 2011
4. Baumgartner Jody, Morris Jonathan, „The Daily Show effect: Candidate evaluations, efficacy, and American youth“ *American Politics Research* 34.3, 2006
5. Bennett Lance, Segerberg Alexandra, „The logic of connective action: Digital media and the personalization of contentious politics.“ *Information, communication & society* 15.5 2012 žiūrėta 2022-01-03 <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1369118x.2012.670661>
6. Bernardinai.lt, „Popiežius: jei myli artimą, pasiskiepyk!“, www.bernardinai.lt , 2021-08-18, žiūrėta 2022-01-08, <https://www.bernardinai.lt/popiezius-jei-myli-artima-pasiskiepyk/>
7. Bielinis Lauras, Visuomenė, valdžia ir žiniasklaida: prieštaringa komunikacinė simbiozė Vilnius: Eurigmas, 2005
8. Bozkuş Seydaa Barlas „Pop polyvocality and Internet memes: As a reflection of socio-political discourse of Turkish youth in social media.“ *Global Media Journal: Turkish Edition* 6.12 2016
9. Brideau Kate ir Berret Kate „A brief introduction to impact: ‘The meme font’.“ *Journal of Visual Culture* 13.3 2014
10. Cepurītis, et. al. Russia's Footprint in the Nordic-Baltic Information Environment 2019/2020 NATO Strategic Communications Centre of Excellence. <https://stratcomcoe.org/publications/russias-footprint-in-the-nordic-baltic-information-environment-20192020/24>
11. Davis et. al. „You Can't Run Your SUV on Cute. Let's Go!": Internet Memes as Delegitimizing Discourse." *Environmental Communication* 10.1 2016
12. Delfi „Didysis šeimos gynimo maršas“, www.delfi.lt , žiūrėta 2022-01-03 <https://www.delfi.lt/temos/didysis-seimos-gynimo-marsas>
13. Delfi, „Savivaldybė neišdavė leidimo naujam „Šeimos gynimo maršo“ mitingui“, www.delfi.lt, 2021-06-04, žiūrėta 2021-01-05, <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/savivaldybe-neisdave-leidimo-naujam-seimos-gynimo-marso-mitingui.d?id=87379163>

28. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, Evelinos Dobrovolskos gyvenimo aprašymas, 2021-08-13, žiūrėta 2022-01-03, <https://tm.lrv.lt/lt/struktura-ir-kontaktai/gyvenimo-aprasymas>
29. Liubinienė, „Penktadienio įvykiai: po taikaus mitingo Katedros aikštėje – neramumai Gedimino prospekte, Seimas susirinko į eilinę rudens sesiją“, www.lrt.lt, 2021-09-10, žiūrėta 2022-01-03, <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1493715/penktadienio-ivykiai-po-taikaus-mitingo-katedros-aiksteje-neramumai-gedimino-prospekte-seimas-susirinko-i-eiline-rudens-sesija>
30. Lrytas.lt, „Susituokė neseniai išsiskyręs Remigijus Šimašius“, www.lrytas.lt, 2021-07-01, žiūrėta 2022-01-05, <https://www.lrytas.lt/zmones/veidai-ir-vardai/2021/07/31/news/susituoke-neseniai-issiskyres-remigijus-simsius-20276644>
31. Lrt.lt, „Remigijus Šimašius oficialiai išsiskyrė su žmona Agne Matulaite“, www.lrt.lt, 2021-06-15, žiūrėta 2022-01-05 <https://www.lrt.lt/naujienos/veidai/14/1432105/remigijus-simasius-oficialiai-issiskyre-su-zmona-agne-matulaite>
32. Lukác Gabriella „Internet Memes as Protest Media in Populist Hungary.“ *Visual Anthropology Review* 37.1 2021
33. Makhortykh Mykola, González Juan Manuel Aguilar. „Memory, politics and emotions: internet memes and protests in Venezuela and Ukraine.“ *Continuum* 34.3 2020
34. McNair Brian *An introduction to political communication* Routledge. 1999
35. Milner Ryan „Pop polyvocality: Internet memes, public participation, and the Occupy Wall Street movement.“ *International Journal of Communication* 7 2013
36. Milner Ryan *The world made meme: Discourse and identity in participatory media*. Diss. University of Kansas, 2012.
37. Miškinis, „Į teisingumo ministres kandidatuojanti E.Dobrovolska nebaigusi nė magistrantūros: „Turiu pakankamai kompetencijų“, www.15min.lt, 2020-11-19, žiūrėta 2022-01-03, <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/i-teisingumo-ministres-kandidatuojanti-e-dobrovolska-nebaigusi-ne-magistranturos-turiu-pakankamai-kompetenciju-56-1410240?copied>
38. Nieubuur Joshua „Internet memes: leaflet propaganda of the digital age.“ *Frontiers in Communication* 5 2021
39. Nissenbaum Asaf, Shifman Limor. „Internet memes as contested cultural capital: The case of 4chan’s/b/board.“ *New Media & Society* 19.4 2017
40. Norris Pippa *Political Parties and Democracy in Theoretical and Practical Perspectives. Developments in Party Communication* Washington DC: National Democratic Institute 2005
41. Pearce Katy, Hajizada Adnan. „No laughing matter: Humor as a means of dissent in the digital era: The case of authoritarian Azerbaijan.“ *Demokratizatsiya* 22.1, 2014

42. Pelletier-Gagnon Jeremie, Trujillo Diniz Axel, „Colonizing Pepe: Internet memes as cyberplaces.“ *Space and Culture* 24.1 2021
43. Poell, Thomas, Dijck Jose Van *Social Media and new protest movements*. In *The SAGE Handbook of Social Media* 2018
44. Povilaitis, et. al. „LGBT eitynės Kaune: sulaikyti 22 asmenys, pradėti penki ikiteisminiai tyrimai, nukentėjo du žmonės“ , www.delfi.lt , 2021-09-14, žiūrėta 2022-01-03. <https://www.delfi.lt/news/daily/law/lgbt-eitynes-kaune-sulaikyti-22-asmenys-pradeti-penki-ikiteisminiai-tyrimai-nukentejo-du-zmones.d?id=88107023>
45. Ross Andrew, Rivers Damian J.. „Digital cultures of political participation: Internet memes and the discursive delegitimization of the 2016 US Presidential candidates.“ *Discourse, Context & Media* 16 2017
46. Shifman Limor „Memes in a digital world: Reconciling with a conceptual troublemaker“ *Journal of computer-mediated communication* 18.3 2013
47. Shifman Limor, „The cultural logic of photo-based meme genres“ *Journal of visual culture* 13.3 2014
48. Shifman „An anatomy of a YouTube meme“ *New media & society* 14.2, 2012
49. Skėrytė Jūrėtė, Bieliavskė Jadvyga, „Keli šimtai žmonių prie Seimo protestuoja dėl šeimos politikos, mitinge pasirodęs Maldeikis buvo išplūstas keiksmazodžiais“ , www.lrt.lt , 2021-06-15, žiūrėta 2022-01-03, <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1431728/keli-simtai-zmoniu-prie-seimo-protestuoja-del-seimos-politikos-mitinge-pasirodes-maldeikis-buvo-isplustas-keiksmazodziais>
50. Soh Wee Yang „Digital protest in Singapore: the pragmatics of political Internet memes.“ *Media, Culture & Society* 42.7-8 ,2020
51. Šeimų sąjūdis, „„Didysis Šeimos Gynimo Maršas 2021“ startavo ir tęsis toliau – įgarsinti reikalavimai aukščiausiai šalies vadovybei“ , www.seimusajudis.lt , 2021-05-19, žiūrėta 2022-01-03 <https://seimusajudis.lt/naujienos/didysis-seimos-gynimo-marsas-2021-startavo-ir-tesis-toliau-igarsinti-reikalavimai-auksciausiai-salies-vadovybei/>
52. Znutienė Modesta, „LRT trumpai. Riaušės prie Seimo – kaip viskas vyko?“ , www.lrt.lt , 2021-08-11, žiūrėta 2022-01-03, <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1466941/lrt-trumpai-riauses-prie-seimo-kaip-viskas-vyko>
53. Wiggins Bradley, Bowers Bret. „Memes as genre: A structural analysis of the memescape.“ *New media & society* 17.11, 2015
54. Wutz Isabell, Nugteren Lisanne „Brexit and Online Political Activism. On Vox Populism, Slacktivism and Online Intertextuality.“ *Diggit Magazine*. 2018

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

Paveikslas Nr. 1 Iš knowyourmeme.com „Get Ready, Everybody. He’s About To Do Something Stupid.“ <https://knowyourmeme.com/memes/get-ready-everybody-hes-about-to-do-something-stupid>

Paveikslas Nr. 2 Iš Paul de Miko reddit polapio <https://www.reddit.com/r/deMiko/>

Paveikslas Nr. 3 iš Facebook puslapio „Pavogtas Landsbergio šiferis“ <https://www.facebook.com/Pavogtas-Landsbergio-%C5%A1iferis-112351600949322>

Paveikslas Nr. 4 iš imgflip.com, <https://imgflip.com/i/10cz1t>

Paveikslas Nr. 5 iš www.awwmemes.com <https://awwmemes.com/i/lolyou-cant-see-my-emails-lol-aol-the-best-hillary-7ec40ee1ba2844768b07a8564c45ebcf>

Paveikslas Nr, 7 Stampler Laura, „People Are Relentlessly Mocking Shell Over Greenpeace's Social Media Take Down*“, businessinsider.com, 2012-06-23, žiūrėta 2022-01-09, <https://www.businessinsider.com/people-are-relentlessly-mocking-shell-over-this-massive-social-media-fail-2012-6>

Paveikslas Nr. 8 Iš Know your meme <https://knowyourmeme.com/photos/207075-casually-pepper-spray-everything-cop>

Paveikslas Nr. 9 Iš Facebook grupės „Geltonas pūkelis“ <https://www.facebook.com/groups/143379469058172>

Paveikslas Nr. 10 Iš Facebook puslapio „Pilietis“ <https://www.facebook.com/Pilietis-329190755132865>

Paveikslas Nr. 11 Iš Facebook grupės „Lietuvos šeimų sąjūdis“ <https://www.facebook.com/groups/328471995537040>

Paveikslas Nr. 12 Iš Facebook grupės „Galvojama kitaip“ <https://www.facebook.com/groups/388958162588855>

Paveikslas Nr. 13 Iš Facebook grupės „Stop LGBT propaganda Lietuva“ <https://www.facebook.com/groups/365266007371930>

Paveikslas Nr. 14 Iš Facebook grupės „Lietuvos šeimų sąjūdis“ <https://www.facebook.com/groups/328471995537040>

Paveikslas Nr. 15 Iš Facebook grupės „Lietuvos šeimų sąjūdis“
<https://www.facebook.com/groups/328471995537040>

Paveikslas Nr. 16 Iš Facebook grupės „Stop LGBT propaganda Lietuva“
<https://www.facebook.com/groups/365266007371930>

Paveikslas Nr. 17 Iš Facebook grupės „Lietuvos šeimų sąjūdis“
<https://www.facebook.com/groups/328471995537040>

Paveikslas Nr. 18 Iš Facebook puslapio „Vitolda“ <https://www.facebook.com/vitoldosblokas>

Paveikslas Nr. 19 Iš Facebook puslapio „Knygnešys“ <https://www.facebook.com/knygnesysnaujienos>

Paveikslas Nr. 20 Iš Facebook grupės „Lobovas“
<https://www.facebook.com/groups/1516502291882705>

Paveikslas Nr. 21 Iš Facebook puslapio „Geltonas pūkelis“
<https://www.facebook.com/groups/143379469058172>

Paveikslas Nr. 22 Iš Instagram puslapio „ale tu meme“ <https://www.instagram.com/aletumeme/>

Paveikslas Nr. 23 Iš Instagram puslapio „ale tu meme“ <https://www.instagram.com/aletumeme/>

Paveikslas Nr. 24 iš Facebook puslapio „Pavogtas Landsbergio šiferis“
<https://www.facebook.com/Pavogtas-Landsbergio-%C5%A1iferis-112351600949322>

Paveikslas Nr. 25 iš Facebook puslapio „Pavogtas Landsbergio šiferis“
<https://www.facebook.com/Pavogtas-Landsbergio-%C5%A1iferis-112351600949322>

Paveikslas Nr. 26 iš Facebook puslapio „Pavogtas Landsbergio šiferis“
<https://www.facebook.com/Pavogtas-Landsbergio-%C5%A1iferis-112351600949322>

Paveikslas Nr. 27 iš Facebook puslapio „Pavogtas Landsbergio šiferis“
<https://www.facebook.com/Pavogtas-Landsbergio-%C5%A1iferis-112351600949322>

Paveikslas Nr. 28 iš Facebook puslapio „Pavogtas Landsbergio šiferis“
<https://www.facebook.com/Pavogtas-Landsbergio-%C5%A1iferis-112351600949322>

Paveikslas Nr. 29 Iš Facebook grupės „Lietuvos šeimų sąjūdis“
<https://www.facebook.com/groups/328471995537040>

Paveikslas Nr. 30 Iš Facebook puslapio „Knygnešys“ <https://www.facebook.com/knygnesysnaujienos>

Paveikslas Nr. 31 Iš Paul de Miko reddit polapio <https://www.reddit.com/r/deMiko/>

Paveikslas Nr. 32 iš Facebook puslapio „Pavogtas Landsbergio šiferis“ <https://www.facebook.com/Pavogtas-Landsbergio-%C5%A1iferis-112351600949322>

Paveikslas Nr. 33 <https://www.facebook.com/groups/328471995537040>

Paveikslas Nr. 34 Iš Paul de Miko reddit polapio <https://www.reddit.com/r/deMiko/>

Paveikslas Nr. 35 Iš Facebook puslapio „Pilietis“ <https://www.facebook.com/Pilietis-329190755132865>

Paveikslas Nr. 36 Iš Facebook puslapio „Pilietis“ <https://www.facebook.com/Pilietis-329190755132865>

Paveikslas Nr. 37 Iš Facebook grupės „Lietuvos šeimų sąjūdis“ <https://www.facebook.com/groups/328471995537040>

Paveikslas Nr. 38 Iš Facebook grupės „Lietuvos šeimų sąjūdis“ <https://www.facebook.com/groups/328471995537040>

Paveikslas Nr. 39 Iš Facebook grupės „Lietuvos šeimų sąjūdis“ <https://www.facebook.com/groups/328471995537040>

Paveikslas Nr. 40 Iš Facebook grupės „Lietuvos šeimų sąjūdis“ <https://www.facebook.com/groups/328471995537040>

Paveikslas Nr. 41 Iš Paul de Miko reddit polapio <https://www.reddit.com/r/deMiko/>

Paveikslas Nr. 42 Iš Facebook puslapio „Politiniai lavonai“ <https://www.facebook.com/PolitiniaiLavonai>

Paveikslas Nr. 43 Iš Paul de Miko reddit polapio <https://www.reddit.com/r/deMiko/>

Paveikslas Nr. 44- Iš Instagram puslapio „ale tu meme“ <https://www.instagram.com/aletumeme/>

Paveikslas Nr. 45 Iš „Facebook grupės „Geltonas pūkelis“ <https://www.facebook.com/groups/143379469058172>

Paveikslas Nr. 46 Iš Facebook grupės „Lietuvos šeimų sąjūdis“ <https://www.facebook.com/groups/328471995537040>

SUMMARY

Edmundas Jurkaitis, Lithuanian memes of protest. Critical Discourse Analysis.

Abstract

The object of this master thesis are internet memes which support and criticize the protest. The protests appeared between 2021. May 5 and 2021. September 15 Five different protests took place during this period. The aim of the work is to analyse how internet memes are used in the communication of modern protests and counter-protests in Lithuania. In this master thesis I have to formulate a theoretical approach to the analysis of internet memes, which will help to understand online memes in protest communication; Critically evaluate the cases of political and protest communication of internet memes; To form a methodology suitable for researching Lithuanian online protests of protest and counter-protest; To investigate Lithuanian internet memes of protests and counter-protests. In this work are checked these defensive statements: protest and counter-protest memes are dominated by delegitimization internet memes. Internet protest memes are dominated by disinformation. Most protesters create internet memes to delegitimize political actors, organizations, or decisions. Critics of the protests seek to delegitimize the leaders of the protest and the purpose of the protesters. Criticism is happening using humor, irony, and insults. Disinformation in internet memes could be found, but they do not dominate. Disinformation in internet memes were directed against the U.S. and NATO, as well as inaccurate information about political actors. Internet memes of protest denying the benefits of vaccines.